

UNIVERZITA KARLOVA

**HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ
FAKULTA**

**Přístupy vybraných organizací k případům falešného obvinění z
domácího násilí v kontextu rozvodového řízení**

**Approaches of Selected Institutions to Domestic Violence
Allegations during the Divorce Proceedings**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Miloslav Čedík

Autor:

Bc. Petra Vašinová

Praha 2021

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce PhDr. Miloslavu Čedíkovi za podporu a pomoc při psaní diplomové práce. Dále děkuji své rodině, hlavně svému manželovi za střídmy vhlad do problematiky. A v poslední řadě děkuji paní doc. Mgr. Pavlína Janošová, Ph.D. za ochotu a odborné hodnocení praktické části.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací „Název diplomové práce v češtině“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Petra Vašínová

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou křivého obvinění z domácího násilí v kontextu rozvodového řízení z pohledu organizací. Mapuje přístupy, metody, názory vybraných pracovníků z organizací, které se věnují klientům v opatrovnickém řízení. Teoretická část pojednává o tématech, jež se k oblasti vážou. Výzkum byl uskutečněn za pomoci uplatnění Interpretativní fenomenologické analýzy. V závěru je popsána práce pracovníků a jejich náhled na falešné obvinění.

Klíčová slova

Domácí násilí, dítě, falešné obvinění, křivé obvinění, manipulace, metodika, následky, postup, porozvodová péče o děti, sexuální zneužívání, trest, organizace, rodič, rozvod.

Annotation

The diploma thesis deals with issues of allegations of domestic violence in the divorce as viewed by the related institutions. It covers attitudes, methods and opinions of selected employees of the institutions attending to clients during custody proceeding. The theoretical part deals with issues related to the field. The research was conducted using the Interpretative phenomenological analysis. The final part of the thesis describes work of the employees and their views on allegations.

Keywords

Domestic violence, allegation, false accusation, manipulation, method, consequence, procedure, child custody, sexual abuse, sentence, organization, parent, divorce.

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1. Rozvod.....	8
1.1. Historie.....	9
1.2. Statistika a trendy v současné společnosti.....	12
1.3. Legislativa.....	14
1.3.1. Občanský zákoník	15
1.3.2. Opatrovnické řízení.....	16
1.4. Dítě v konfliktním rozvodu	17
1.4.1. Příčina konfliktu.....	19
1.4.2. Formy manipulace.....	21
1.4.3. Dopad na dítě	23
1.5. Role subjektů zapojených do rozvodového řízení.....	24
1.5.1. Zástupci státní správy.....	25
1.5.2. Pomáhající profese a další.....	27
1.6. Metody řešení konfliktů	27
1.6.1. Rodinná mediace.....	31
1.6.2. Cochemská praxe	32
2. Falešné obvinění.....	35
2.1. Syndrom zavrženého rodiče	36
2.2. Syndrom falešné viktimizace	37
2.3. Výzkum z Velké Británie a ze Spojených států amerických.....	38
2.3.1. Spory mezi rodiči ohledně kontaktu s dítětem a falešné obvinění ze sexuálního zneužívání: Co říkají výzkumy? (Velká Británie).....	38
2.3.2. Četnost falešných obvinění ze sexuálního násilí na dětech: Kritická reflexe (Spojené státy americké)	40
2.4. Nezneužívající rodič.....	41
II. Praktická část.....	42
1. Cíl a metodologie výzkumu	42
1.1. Cíl výzkumu	42
1.2. Charakteristika zkoumaného vzorku.....	42
1.2.1. Organizace A.....	42
1.2.2. Organizace B.....	43
1.2.3. Organizace C.....	43
1.2.4. Organizace D.....	44
1.2.5. Organizace E.....	44
1.2.6. Organizace F	45
1.3. Výzkumná metoda	45

1.3.1.	Interpretativní fenomenologická analýza	45
1.3.2.	Polostrukturovaný rozhovor	46
1.4.	Formulace výzkumných otázek	46
1.5.	Způsob provedení výzkumu	47
1.6.	Metoda vyhodnocení dat	47
2.	Výsledky výzkumu a jejich interpretace	49
2.1.	Kategorie – Rozvodový konflikt	49
2.1.1.	Organizace A	49
2.1.2.	Organizace B	50
2.1.3.	Organizace C	52
2.1.4.	Organizace D	52
2.1.5.	Organizace E	52
2.1.6.	Organizace F	53
2.1.7.	Shrnutí	54
2.2.	Kategorie – Přístupy organizací	54
2.2.1.	Organizace A	54
2.2.2.	Organizace B	55
2.2.3.	Organizace C	55
2.2.4.	Organizace D	56
2.2.5.	Organizace E	56
2.2.6.	Organizace F	56
2.2.7.	Shrnutí	57
2.3.	Kategorie – Falešné obvinění	57
2.3.1.	Organizace A	57
2.3.2.	Organizace B	58
2.3.3.	Organizace C	59
2.3.4.	Organizace D	60
2.3.5.	Organizace E	61
2.3.6.	Organizace F	61
2.3.7.	Shrnutí	62
	Diskuze	63
	Závěr	68
	Seznam použitých zdrojů a literatury	70
	Abstrakt	75
	Abstract	76
	Přílohy	I

Seznam zkratek

IPA – Interpretativní fenomenologická analýza

AV ČR – Akademie věd České republiky

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

HCP – High-conflict people

WEB – Words, Emotions, Behavior

LCU – Life Change Unit

SRRS – the Social Readjustment Rating Scale

PC – Parental Coordinator

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

PAS – Parental Alienation Syndrome

SAID – Sexual Allegations In Divorce

KCD – Krizové centrum pro děti

GDPR – General Data Protection Regulation

CAN – Child Abuse Neglect

SARA – Spousal Assault Risk Assessment

DN – Domácí násilí

Úvod

V opatrovnickém řízení v rámci rozvodu je zhruba až 10 % velmi konfliktních sporů o dítě. Z toho asi 4 % tvoří řízení, kde se objeví problematika křivého obvinění z domácího, nejčastěji sexuálního, násilí na dětech. Na první pohled se může zdát, že je to zanedbatelné procento případů. Bohužel z bližšího pohledu jsou to právě tato řízení, která tolik zahlcují státní správu, že není schopna věnovat se ostatním případům s náležitým individuálním přístupem. V roce 2019 si rozvodem prošlo 22 644 nezletilých dětí a přesně 906 dětí se setkalo v rozvodovém procesu s falešným obviněním z domácího násilí.

Tato diplomová práce navazuje na moji předešlou bakalářskou práci Manipulace v porozvodové péči o děti z hlediska problematiky domácího násilí, kde jsem se věnovala tématům domácího násilí, porozvodové péče o děti a manipulace v ní, kde jsem pouze pootevřela problematiku křivého obvinění. Ve výzkumné části jsem mapovala kazuistiku mužů, kteří byli falešně obviněni z nějaké formy domácího násilí v opatrovnickém řízení o děti. Nyní jsem téma zpracovala se zaměřením na odborné, dostupné zdroje a věnovala jsem se této problematice z pohledu organizací, které jsou často rodiči či soudem oslovené a zapojené do konfliktních sporů o děti.

Mým cílem bylo celkově zmapovat přístupy pracovníků, kteří se v rámci své práce setkali s tématem falešného obvinění z domácího násilí v procesu rozhodování péče o děti. Konkrétně jak rozpoznají, že klient/ka lže o násilí způsobeném druhým rodičem dítěti, jaké jsou další kroky, když si jsou jisti, že rodič neříká pravdu o obvinění. Případně co si o této problematice celkově myslí. Také jsem se zajímala o otázku trestu za křivé obvinění v kontextu opatrovnického řízení.

Ve výzkumu jsem zvolila metodu Interpretativní fenomenologické analýzy, která byla uskutečněna za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s vybranými pracovníky. Pomocí Otevřeného kódování a Selektivního kódování jsem dokázala lépe utřídit data a zorientovat se v problematice.

Myslím si, že tento výzkum je vhodný k přečtení hlavně pro odborníky, kteří se konfliktními rozvody zabývají, nechává je nahlédnout pod pokličku k jiným odborníkům, organizacím. Dále si myslím, že si můj výzkum mohou přečíst i laici z řad rodičů, kteří si sami problematickým rozvodem procházejí a pomůže jim to zorientovat se v náročné životní situaci. Rodiče, kteří jsou iniciátory konfliktního rozvodu, by to mohlo odradit od falešného obvinění, protože si mohli uvědomit, že nejvíce to odnesou jejich děti neb už nejsme partneři, ale pořád jsme rodiči.

I. Teoretická část

1. Rozvod

Dle mého názoru je rozvod trvalý rozpad manželství, kterým zaniká vztah dvou lidí se špatně napravitelnými následky. Česká republika se řadí k zemím s nejvyšší rozvodovostí v Evropské Unii.

Níže uvádím definici AV ČR Aleny Vodákové, kterou poté doplňuji informacemi od dalších odborníků.

Rozvod definujeme jako právní zrušení manželství, jemuž předchází jeho reálný rozpad. V různých kulturách k němu může dojít pouhým rozchodem partnerů, ale zvykově či právně se musí většinou ošetřit péče o děti, případně o ženu. V řadě společností je rozvod stále chápán společensky nepřijatelným, ale díky sekularizaci a ekonomické nezávislosti žen dochází k růstu morální tolerance. Dále rozvod vnímáme jako událost spojenou s řadou negativních či pozitivních sociálních důsledků, mezi ně patří změna životního stylu, sociálního statusu či zaměstnání. Nesporným důsledkem je tzv. neúplná rodina, která se stává podstatným sociálním problémem a rozdělujeme ji na krátkodobou a dlouhodobou. V některých kulturách je nový sňatek po rozvodu nezbytný k zajištění ekonomické situace rodiny. Ve většině ekonomicky vyspělých zemích je rozvod vnímán jako projev svobodné vůle a preference, která je daná historickou zkušeností a vývojem legislativy. V Československu se rozlišovaly dvě podoby: „rozvod od stolu a od lože.“ Rozvod představuje důležitou demografickou událost, která je spojena s natalitou a je zkoumána jako hromadný jev rozvodovost.¹

Matoušek dále doplňuje, že při rozvodu zanikají povinnosti manželů navzájem, ale jejich povinnosti vůči dětem nezanikají (rodičovská odpovědnost, vyživovací povinnost). Vedle řízení o úpravě styku s nezletilými dětmi probíhá majetkové vypořádání. Rozvodu většinou předcházejí neshody, které mají traumatický charakter pro rodiče a hlavně pro děti. Rozvod může zanechat dlouholeté následky (ekonomické, psychologické a sociální). Děti jsou nechtěnými účastníky sporu a často jsou do něho zatahovány jako prostředníci pomsty. Při rozvodu je udělen dítěti/dětem kolizní pracovník, který u soudu podává zprávu o poměrech v rodině. Děti mohou být svěřeny do výlučné, střídavé či společné péče. Důvody rozvodu mohou být různé a mezi nejčastější patří rozdíly v osobnosti, zájmech a názorech, dále nevěra a alkoholismus.²

¹ VODÁKOVÁ, Alena, ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2020-07-09]. ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rozvod>

² MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

Matějček vnímá rozvod jako jev sociální patologie, který má různé znaky. Může to být například forma sanačního opatření, které má zamezit problematickému vztahu a otevřít nové životní cesty. Předpoklady však nemusí být naplněny a vyhlídka na pozitivní změny se obrátí v život plný stresu, nedorozumění a frustraci.³

Rozvod rozdělujeme na sporný a nesporný. Nesporný znamená, že se na rozvodu manželství dohodli oba manželé nebo na něj druhý manžel přistoupil a splňují všechny podmínky (viz níže). Pokud se jedná o rozvod sporný, znamená to, že jeden z manželů s rozvratem nesouhlasí a je nutné zjišťovat, proč je manželství v takovém stavu. Tento typ bývá poměrně vleklý a může trvat i několik let.⁴

1.1. Historie

V této kapitole charakterizují historii rozvodů ve světě až po současnou dobu v České republice. Dále zmiňují i měnící se role otce a matky při svěřování dětí do péče po rozvodu.

Ve starém Římě bylo důležité plození římských občanů, pokud byla žena neplodná či neplodila děti, byl to důvod, aby je vláda rozvedla.⁵

Žena byla v té době vnímána jako vlastnictví jejího muže, který ji koupil nebo získal vydržením či náboženským obřadem. Muž měl moc nad jejím životem a smrtí. Rozvod byl zaveden nejen kvůli plození dětí, ale také, aby ženu chránili před zabitím, které jí hrozilo, když z ní byl muž unaven či se mu nelíbilo prosazování její nezávislosti. Žena nikdy neměla právo na své děti, hned po narození patřily muži. Muž se mohl se ženou rozvést z více důvodů. Stačilo mu obvinít ji z pití vína, vycházení z domu bez závoje, mluvení venku k podřadnější ženě nebo vycházení ven bez muže. Rozvod v dřívější době Říma byl prakticky stejný jako v židovství v dobách Krista.⁶

V počátku křesťanství a ani dlouho potom nebyly různé formy soužití ani jejich rozpady problematizovány a usměrňovány. Křesťanství se zajímalo jen o transcenci a směřování k věčnému životu. Až později byla definována svátost manželství zhruba kolem 12. a 13. století.⁷

³ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.

⁴ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1.

⁵ L. MUNSINGER JD PH.D., Harry. *The History of Marriage and Divorce: Everything You Need to Know*. Archway Publishing, 2019. ISBN 978-1-4808-8212-6.

⁶ BRAITHWAITE KITCHIN, Shepherd. *A History of Divorce*. London: The Lawbook Exchange, 2002. ISBN 1-58477-190-9.

⁷ FUČÍK, Petr. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6093-7.

Na začátku 13. století se začala rozlišovat slova na rozluka, rozvod a anulace sňatku. Rozvod znamenal zrušení manželství z důvodů, které nastaly po svatbě. Pokud nastaly důvody již před svatbou a nebyly známy při obřadu, dochází k anulaci sňatku a manželství je neplatné. Rozluka od stolu a lože neumožňovala nové manželství a byla vzácná, udělovala se jen z důvodu cizoložnictví. Mnohem běžnější byla rozluka majetkového společenství. V 16. století se důvody k rozvodu rozdělovaly podle zemí. Každá země měla svá pravidla a jejich protagonisté používali jiné argumenty. Všichni se však shodovali v otázce rozvodu z důvodu cizoložnictví. V 18. století nabrala otázka rozvodu nový dech. Vznášel počet žádostí o rozluku. Mnozí spisovatelé, filozofové shrnuli své názory do svých děl, ale Řím přesvědčit nedokázali, reforma katolického myšlení byla nemožná. Francouzská monarchie zavedla roku 1787 světský sňatek, zvolili tak druhou cestu.⁸

V 18. století v Anglii byla nadřazenost muže, otce potvrzena britským občanským zákoníkem. Neprovdaná žena nemohla podepsat smlouvu, svědčit u soudu či vlastnit majetek. Otec byl považován jako přirozený ochránce jeho dětí a měl povinnost připravit své potomky na budoucí život, protože pouze on měl finanční možnosti na jejich podporu. Žena byla od společnosti natolik izolována, že nedokázala tuto úlohu plnit a navíc sama potřebovala ochranu muže. Americké soudy rozhodli o tom, že otec kompenzuje svůj finanční příspěvek na děti jeho prací a pokud děti nebyly svěřeny otci, což se moc nestávalo, muž neměl povinnost na děti přispívat. V 19. století v Americe docházelo k postupné změně názoru. Otec už neměl absolutní právo na děti. Odborníci začali pohlížet na to, že děti mají své specifické potřeby, které dokáže žena uspokojit lépe. Tento názor nazvali „presumpce útlého věku dětí“. Roku 1839 se přijal zákon, který garantoval svěřeni dětí mladších 7 let matce. Bylo to pouze dočasné opatření a děti byly mnohdy po dosažení věku 4 nebo 5 let navraceny otci. Dále zákon specifikoval, že rozhodnutí soudu o svěřeni dětí nemusí být trvalé a záleží na individuálních potřebách dítěte. Později se také rozhodlo o finančním příspěvku otce na děti. Možným katalyzátorem těchto změn názorů je průmyslová revoluce, která změnila strukturu rodinného života.⁹

V 18. a 19. století existovaly rodinné konflikty a nestabilita tak, jak je známe i dnes, není to fenomén moderní doby. Romantická představa o idylickém rodinném životě v minulosti je jen výplod lidské představivosti. Je však pravdou, že při změně struktury

⁸ BOLOGNE, Jean Claude. *Svatby: dějiny svatebních obřadů na Západě*. Praha, 1997. ISBN 80-7207-054-1.

⁹ WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. Rádci pro život (Portál). ISBN 80-7178-089-8.

společnosti a rodinného života docházelo k zintenzivnění konfliktů. V Americe se v důsledku těchto změn kolem roku 1900 zvýšila rozvodovost a mezi roky 1965 a 1975 byla dvojnásobná.¹⁰

V Československu se v období první republiky zavedla novela o rozluce (zákon č. 320/1919) a zlepšilo se postavení žen (zavedení volebního práva žen). V rodinném životě se držel konzervatismus a manželství se považovalo za znak životního úspěchu.¹¹

Za první republiky byla rozvodovost mezi 5 až 8 %, ve třicátých letech kolem 10 % a v padesátých letech nad 10 %. Do roku 1963, kdy se zavedl rodinný zákoník, se rozvod objevoval ve formě obvinění jednoho partnera z rozpadu manželství. Poté byl charakterizován jako vzájemná dohoda obou manželů.¹²

Příčina rozvodu byla podle práva z roku 1949 charakterizována jako *hluboký a trvalý rozvrat*. Soud mohl žádost odmítnout, pokud v manželství byly děti. Manželství bylo fenoménem během komunismu. Lidé se brzy brali a brzy potom také rozváděli. Rozvody se stávaly více a více rozšířenější. Před válkou se rozvod vyskytoval vzácně. Trend se zrychlil po roce 1963, kdy nový rodinný zákoník zjednodušil proces rozvodu. Jak se rozvod stával jednodušším, stále více lidí k tomuto kroku přistupovalo. V roce 1970 končilo rozvodem 1 ze 3 manželství a s každým desetiletím rostlo.¹³

V roce 1984 se rozvedlo více než 30 000 manželství. Po celá devadesátá léta se rozvodovost ustálila. V roce 1996 bylo rozvedeno nejvíce párů v počtu až 33 113. Od 1. srpna byl zaveden nový zákon č. 91/1998 Sb., který doplňoval zákon o rodině č. 94/1963 Sb., a změnil se podmínky. Nejvíce to však ovlivnil § 25, který rozhodl o tom, že než bude manželství rozvedeno, je nutné, aby se nejdříve rozhodlo o styku rodičů s nezletilými dětmi. Toto ustanovení pozastavilo mnoho rozvodů, takže můžeme sledovat pokles až o 10 000 v roce 1999. O dva roky později se rozvodovost zase přehoupla přes hranici 30 000.¹⁴

K zavedení střídavé péče v České republice došlo až novelou zákona o rodině č. 91/1998 Sb. Následná praxe ukázala, že ji soudy skoro vůbec nevyužívaly. V posledních

¹⁰ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-163-7.

¹¹ *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Vyd. 2., dopl. Praha: Mladá fronta, 1998. Patriae. ISBN 80-204-0720-0.

¹² FUČÍK, Petr. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-

¹³ LIŠKOVÁ, Kateřina. *Sexual liberation, socialist style: communist Czechoslovakia and the science of desire, 1945-1989*. New York, NY: Cambridge University Press, 2018. ISBN 9781108424691.

¹⁴ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-163-7.

letech se vlivem různých aktivit na podporu střídavé péče zviditelnila. Nejčastěji o ní soudy rozhodují, pokud se rodiče dopředu dohodnou.¹⁵

Rodinný zákoník byl v roce 2014 zrušen a přesunut do Občanského zákoníku 89/2012.

1.2. Statistika a trendy v současné společnosti

Od padesátých let se v České republice postupně zvyšuje rozvodovost. Pravděpodobnost rozvodu uzavřených manželství začíná na 10 % a dále se vyšplhala až k 50 %. Rozvádí se každé druhé manželství, viz tabulka č. 1.

Rozvodovost za poslední roky klesala. Hlavním důvodem je snížený počet sňatků v uplynutých letech. Nyní je průměrná délka manželství 13 let. Zvyšuje podíl tzv. stříbrných rozvodů, což znamená, že se rozvádí dlouhodobé manželství, ale stále převládá počet manželství s nezletilými dětmi, je to kolem 57 – 59 % z celkových rozvodů nejčastěji s 1 dítětem (50 %) nebo s 2 dětmi (44 %). Každý rok se tak rozvádí rodiny přibližně s 23 000 dětmi, nepočítaje páry nesezdané. Délka manželství, které se rozpadá s dětmi, je mezi 5. a 15. rokem. Od roku 2014 je možnost podat žádost o rozvod společně, v roce 2018 to využilo 48 % párů. Dříve podávaly žádost o rozvod častěji ženy (33 %). Zvyšuje se počet nesezdaných párů, které mají jednodušší rozchod a pokud se dohodnou, tak i péči o děti pro rozchodu. Hlavními důvody rozvodu jsou nevěra, problémy v komunikaci a malá snaha řešit problémy. Rozvodovost klesla v prvních letech po uzavření manželství. Roste tolerance k různým druhům manželství a rodinným soužitím. Za poslední roky se zvýšil i počet nových sňatků rozvedených na zhruba 44 %, je vyšší než sňatky svobodných. Z nynějších výzkumů vyplývá, že se častěji rozvádí páry s nižším vzděláním. V Evropské Unii je nejvyšší rozvodovost ve státech severní Evropy, ale řadí se tam i státy západní Evropy a Maďarsko, Česká republika, Estonsko nebo Lotyšsko. Naopak v jižní Evropě je rozvodovost nejnižší a to hlavně z důvodu silnějšího vlivu církve a přísnější legislativy.¹⁶

Růst rozvodů od padesátých let se zvyšuje nejen v České republice, ale i v ostatních zemích. Patříme k zemím s nejvyšší rozvodovostí v Evropské Unii. Podle Eurostatu se

¹⁵ *Střídavá péče novým standardem v péči o nezletilé?* [online]. Právní prostor, 2014 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/stridava-pece-novym-standardem-v-peci-o-nezletile>

¹⁶ *Zpráva o rodině 2020* [online]. Praha: VÚPSV, 2020 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: : <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bd-c63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

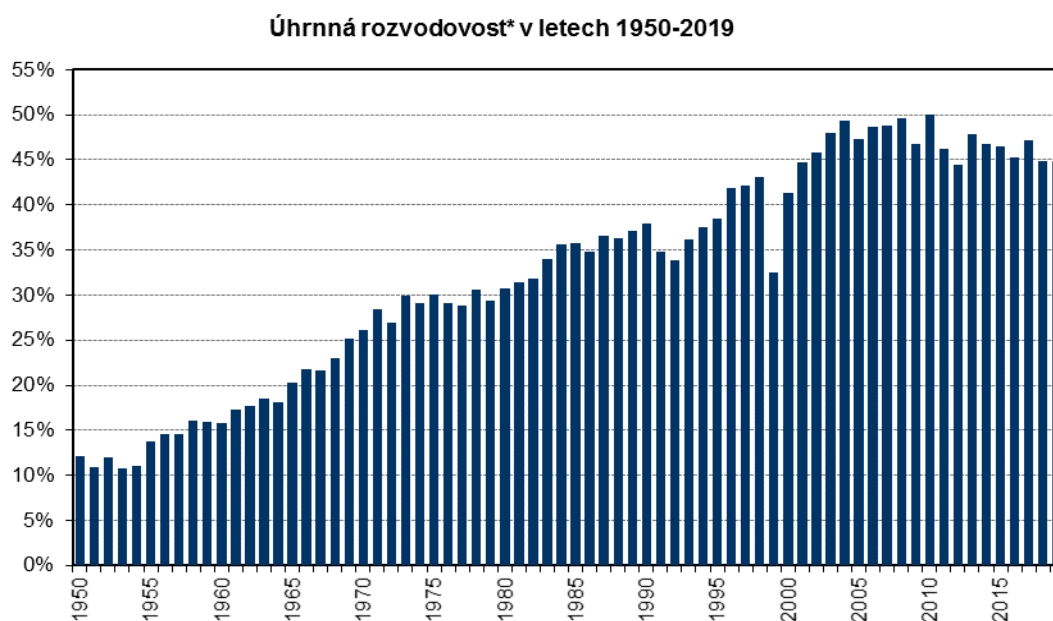
v Evropské Unii rozpadá průměrně 4 z 10 manželství. V Belgii, Estonsku a u nás je to průměrně až 6 z 10 manželství.¹⁷

Musíme však brát v úvahu, že ve statistice nejsou zahrnuta všechna data. V současné době míra rozvodovosti mírně klesla, ale může to být jen z důvodu, že se v uplynulých letech snížil počet sňatků. Dále se tam nezohledňuje, zda ukončený svazek je prvním rozvodem či několikatým.¹⁸

Za rok 2019 evidoval Český statistický úřad 24 100 rozvodů, zhruba polovina žádostí o rozvod byla na základě společného návrhu. V 59 % ukončených manželství byly nezletilé děti (22 600). Nejvíce žádostí bylo evidováno po 2 až 4 letech manželství.¹⁹

Statistika svěřování dětí se z pohledu střídavé péče zlepšuje. Zlepšení se projevilo na úkor svěřování dětí do péče matky. V roce 2012 bylo svěřování dětí do péče oběma rodičům na 5,2 % a nyní v roce 2019 se číslo vyšplhalo až na 15,5 %. Počet dětí svěřených otci zůstává stejný.²⁰

Tabulka č. 1 Úhrnná rozvodovost v letech 1950 – 2019

* Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství.

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/uhrnna-rozvodovost-v-letech-1950-2019>

¹⁷ STALFORD, Helen. *Children and the European Union: Rights, Welfare and Accountability*. Bloomsbury Publishing, 2012. ISBN 978-1-84113-765-0.

¹⁸ HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-015-4.

¹⁹ *Pohyb obyvatelstva - rok 2019* [online]. Český statistický úřad, 2019 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/pohyb-obyvatelstva-rok-2019>

²⁰ *České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva* [online]. Ministerstvo spravedlnosti JUSTICE.CZ, 2019 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2019_vyrocní_stat_zprava.pdf/28174b8b-c421-440b-9a17-1f48cfc50efc

1.3. Legislativa

Základním textem pro zrušení manželství je od roku 2014 Občanský zákoník č. 89/2012. Poté je důležité zmínit i další zákony a ustanovení, jež se týkají rodinného života.

Žádost o rozvod již neoznačujeme jako žalobu. Dochází k jistým úpravám oproti předešlému právnímu ustanovení a proces rozvodu manželství je ustanoven v zákoně č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. Už není možné rozhodnout bez nařízeného jednání. Soud je povinen vyslechnout všechny účastníky řízení. Nově je také zavedena srovnatelná míra životní úrovně všech členů rodiny a zároveň vyživovací povinnost. Termín společná domácnost se aktualizuje na rodinnou domácnost a manželé se musejí podílet na jejích nákladech. Dále jsou upraveny i poměry vůči dětem. Pojem rodičovská odpovědnost zdůrazňuje povinnost a odpovědnost rodičů. Dítě má právo na informace a na sdělení svého názoru přiměřeně podle věku.²¹

Čl. 96. Ústavy České republiky stanoví, že všichni účastníci řízení soudu mají rovná práva. Což znamená, že při soudním řízení nemůže být nikdo upřednostňován či zvýhodňován například na základě pohlaví, barvy pleti či společenského postavení apod. Soud nemá ani právo vinit jednoho partnera za rozpad manželství. Soud musí objektivně zhodnotit situaci a rozhodnout o nejlepší zájmu dítěte. Podobné právo nalezneme i v Usnesení č. 2/1993 Sb. předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti pořádku České republiky. Jsou to obecná ustanovení, která mají zajistit spravedlivý proces pro všechny. Hlavně se jedná o právo domáhat se u nestranného a nezávislého soudu. Soud musí zohlednit pouze skutečnosti, které jsou uveřejněny účastníky a které považuje za prokázané. Jedno z nejpodstatnějších práv je právo být vyslyšen čl. 17 (i v zákoně č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád). Netýká se to pouze rodičů, ale i dětí. Pokud dítě nebude moct být vyslyšeno soudcem, má být vyslyšeno jinými formami nejčastěji za pomoci pracovníků OSPOD. Za velmi problematické se v České republice považuje délka rozvodového řízení. Novela Zákona o zvláštních řízeních soudních stanovila lhůtu 6 měsíců (§ 471 Rozhodnutí), pokud se jedná o nezletilé dítě. V dnešní době je však normou, že řízení může trvat i několik let. Nejenže dojde k sekundární viktimizaci dítěte, ale původně předběžné opatření se stane zažitým a je pro dítě těžké si zvyknout na nový harmonogram.²²

²¹ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁk. *Nový občanský zákoník. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.

²² ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu.* Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

Další pravidlo, které garantuje právo na ochranu soukromí a rodinného života, nalezneme v čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky a v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Právo na ochranu soukromí zabezpečuje nenarušování integrity vnitřní sféry, které je pro pozitivní rozvoj osobnosti potřebné. Dále pak respektováním rodinného života se stát zavazuje jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj rodinných vztahů.²³

Pokud oba rodiče usilují o péči o dítě a z nějakých banálních důvodů je jednomu odepřena výchova, nejčastěji otci, má právo se odvolat na základě výše uvedených ustanovení. Často dochází k rozpadu nebo rozvratu vztahu mezi dítětem a jedním rodičem. To však už stanoví čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Rodiče mají právo na péči a výchovu dětí.²⁴

1.3.1. Občanský zákoník

Podle nového Občanského zákoníku č. 89/2012 může návrh na řízení o rozvodu manželství být podán oběma manželi, pokud navrhují rozvod bez zjišťování příčin rozpadu. Může však podat i jeden z manželů a druhý se k návrhu připojí. Je možné se však odvolat do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně. Poté soud vyslechne všechny účastníky řízení. Nedostaví-li se oba účastníci, rozvod bude pozastaven. Ten, který se domáhá rozvodu, musí prokázat existující tzv. kvalifikovaný rozvrat manželství. Musí soud přesvědčit, že došlo k hlubokému nesouladu, který je trvalý a neodstranitelný. Posuzuje se to podle doby narušení vztahu a musí poukázat na věcné důvody. Soud tak většinou musí vyslýchat mnoho svědků a vede to k prodloužení. Za nenapravitelný vztah soud určuje podle doby odloučení delší než 3 roky. V tomto případě už nelze očekávat obnovení manželského soužití. Soud rozlišuje mezi nesporným řízením ve věci nezletilého dítěte a sporným ve věci rozvodového řízení. Nerozvede manželství, dokud není rozhodnuto o péči o dítě. Opatrovnické řízení rozhoduje o péči o nezletilé dítě po rozvodu manželů. V § 757 umožňuje nesporný rozvod. Jeho předpoklady jsou, že bude kultivovanější a méně bolestný. Manželé jsou schopni dohodnout se na majetkových poměrech a na společném jmění. Pozitivním trendem v současnosti bývá nařízená mediace. U nesporného rozvodu se nezjišťuje příčina rozvodu. Podmínky ke schválení žádosti patří: manželství trvalo déle než rok a manželé spolu více než 6 měsíců nežijí, manželé se dohodli na úpravě styku s nezletilým dítětem a zároveň se dohodli na úpravě majetkových poměrů a případně výživném. Nesporný rozvod nemůže být

²³ BARTÍK, Václav a Eva JANEČKOVÁ. *Ochrana osobních údajů v životě podnikatele: 103 řešení modelových situací*. Olomouc: ANAG, c2013. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-811-6.

²⁴ Usnesení č. 2/1993 Sb.: Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

realizován, pokud nezletilé dítě trvá na pokračování manželství. Novým nutným kritériem pro nesporný rozvod manželství je pravdivost uvedených tvrzení obou manželů.²⁵

V Občanském zákoníku je charakterizována i absence společného soužití. Jedná se o situaci, kdy se netvoří manželské ani rodinné soužití. Nově jsou také zpřísněná pravidla pro nesporný rozvod, zlepšení podmínek pro manžela/manželku, který s rozvodem nesouhlasí a rozšíření definice rozvratu manželství. Dohoda o společném majetku může být i po rozvodu manželství, může být i rozdělena do několika nezávislých kroků. Dluhy nemají vliv na vypořádání, dlužník je stále dlužníkem. Právo na majetek mají oba manželé stejně s přihlédnutím na to, kdo je hlavním tvořitelem jmění.²⁶

1.3.2. Opatrovnické řízení

Opatrovnický soud je zahájen po podání žádosti Návrh na zahájení řízení o svěřeni nezletilého dítěte. OSPOD podá soudu zprávu o vyhodnocení situace rodiny, přesné ustanovení nalezneme ve Vyhlášce č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně – právní ochraně dětí. Zpráva obsahuje analýzu situace rodiny a rodinného prostředí, evaluaci vztahu rodiče a dítěte, určení potřeb, hodnocení výchovných kompetencí a předpokladů rodičů k výchově dítěte, dále ekonomickou a sociální situaci.

Pokud je dítě schopno formulovat své názory, vyslechne jej soud, pokud není, zajistí to většinou příslušný orgán sociálně – právní ochrany dětí. Soud přihlédne k jeho názoru s ohledem na věk a rozumovou vyspělost podle Zákona č. 500/2004 Sb. správního řádu.

Výslech dětí je dost problematický. Musíme mít na paměti, že dítě je nezralé, závislé, lehce zmanipulovatelné, vydíratelné či naprogramovatelné. Soudce by se nikdy neměl na přímo zeptat, kde chce dítě žít. Může dojít k sekundární viktimizaci a u dítěte může vzniknout celoživotní pocit viny. Pokud z výslechu u opatrovnického soudu nevyplyne, který rodič je pro výchovu lepší, tak může požádat o znalecký posudek.²⁷

Znalecký posudek mapuje 10 kritérií pro posuzování kvality výchovných předpokladů.

1. Osobnost rodiče – Rodič, který je psychicky zdravější, má větší předpoklady k výchově a rozvoji nezletilého dítěte.

²⁵ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.

²⁶ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1.

²⁷ BAKALÁŘ, Eduard, Daniel NOVÁK a Richard Ades WARSHAK. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem: (tři studie problému)*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-119-2.

2. Vztah rodiče k dítěti – Pozitivní vztah, láska k dítěti jsou podmínkou zdravého vývoje.
3. Charakter, morálka, struktura mravních norem rodičů – Důležitým předpokladem pro formování charakteru dítěte je dobrý vzor.
4. Respekt k právu dítěte stýkat se s druhým rodičem – Vypěstováním syndromu zavrženého rodiče vede k poškození psychického vývoje dítěte.
5. Vztah dítěte k rodiči – K dobrému vývoji je nutné mít vřelý a pevný vztah k rodiči.
6. Vzor pro vytvoření sociální, zejména sexuální role, identity – Vhodný vzor vytváří v dítěti základ pro osvojení role.
7. Úroveň vzdělání a inteligence rodiče – Vyšší vzdělání rodiče vede k stimulaci rozumového rozvoje.
8. Šíře rodinného zázemí – Širší rodina poskytuje dítěti všestrannější rozvoj a jistotu.
9. Kontinuita prostředí pro dítě – Dítě by mělo mít stabilní prostředí, na které je zvyklé.
10. Socioekonomický status – Rodič s finančními prostředky dokáže lépe podporovat zájmy, aktivity a životní podmínky dítěte. ²⁸

Soud musí na začátku řízení stanovit předběžné opatření podle zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních pro normální vývoj dítěte, který se stanoví na nezbytně nutnou dobu do vhodného prostředí. Vhodným prostředím se rozumí zařízení způsobilé k zajištění jeho fyzického, duševního zdraví a rozumové vyspělosti.

Na základě výše uvedených evaluací soud rozhodne o formě péče o dítě dle Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. a přihlédně také k názoru dítěte. Může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, střídavé péče, společné péče nebo svěřit dítě do péče jiné osoby než rodiče, je-li to nutné. Dále doplním, že je možné dítě svěřit i do výlučné péče s rozšířeným stykem.

1.4. Dítě v konfliktním rozvodu

Rodičovský konflikt je nějaké jednání, skutek nebo výraz, který vytváří úzkost, umísťuje dítě do středu konfliktu, nebo ho donucuje si vybrat mezi rodiči. Konflikty mohou

²⁸ BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud dítěte, jehož rodiče procházejí nebo již prošli rozvodem)*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1089-2.

být jak umírněné, tak ve formě výhružných tónů komunikace, nepřátelské řeči těla, protáčení očí, ignorování, vtipů nebo sarkasmů, hrozby násilím, slovních útoků a fyzického násilí. Strach ze ztráty rodiče je jeden z nejbolestnějších a zoufalých alternativ pro dítě. Rodičovský konflikt je často zesilován rozdílností a problémy jako jsou soutěžení, síla a kontrola.²⁹

Konflikt vzniká vygradováním nefunkčního vztahu nebo neschopností dohodnout se. Všechno záleží na rodičích, průběhu, eskalaci rozvodu i jací odborníci se ho zúčastní. Každý rodič zvolí jinou taktiku, jak „zvítězit“. Prostředníkem tohoto konfliktu bývá dítě, jelikož se musí na začátku rozvodového řízení rozhodnout o jeho péči. Pro dítě bývá už rozvod samotný velmi náročný, musí se vypořádat s myšlenkou, že přichází o doposud stabilní, bezpečné zázemí, o životní jistotu. Dále se musí vyrovnat s dalšími změnami, kde bude bydlet, kam bude docházet do školy s omezením příbuzenských vztahů, změnou kroužků, přátel apod. Však nejhorší je, pokud si rodič ze svého dítěte udělá spojence v boji proti vlastnímu partnerovi. Dítě je vysláno jako vyzvědač na svého rodiče. Musí zjistit co nejvíce informací, které bude moci druhý rodič použít v rozvodovém řízení. Dítě miluje oba rodiče a nesmírně mu ubližuje, když musí poslouchat, jak se oba rodiče neustále hádají a pomlouvají.³⁰

Ačkoliv Tolstoj napsal, že každá nešťastná rodina je nešťastná vlastním způsobem, jsou tam nějaké časté problémy, okolo kterých se nejvíce konfliktní spory o dítě točí. Prvním je prosazování času s rodičem. Typickým v konfliktním sporu o dítě je, že rodič nepředá dítě, i když může (např. nevyzvednutí ve stanovený čas, zrušení návštěv, říct, že dítě ho nechce navštívit). V hodně konfliktních případech sporů péče o dítě vyžaduje rodič rozšířený kontakt na dítě. Což znamená, že soud určí každému rodiči vyhrazený čas, ale jeden z rodičů se rozhodne nedržet se určeného plánu soudem a chce ho přimět k rozšíření kontaktu. Druhým problémem, který se stává, je, že jeden rodič se chce odstěhovat s dítětem a druhý rodič protestuje. V některých jurisdikcích je podmínka, že si to rodič musí prvně nechat schválit, než se odstěhuje s dítětem. Třetím častým problémem je, že jeden rodič chce přerušit nebo snížit druhému rodiči vymezený čas na dítě. Začne tvrdit, buď že dítě tam nechce, nebo že je rodič násilnický. Čtvrtým častým scénářem je, že dítě se druhému rodiči odcizí. Rodič zmanipuluje dítě a postaví ho proti druhému rodiči. Každé z těchto chování vytváří konflikt a psychologicky vsune klín mezi dítě a rodiče. Je těžké si představit konfliktní spory o dítě, které nemají jeden nebo více těchto elementů a hodně jich má více

²⁹ AHRONS PH.D., Constance. *We're still Family: What Grown Children Have to Say About Their Parents' Divorce*. New York: HarperCollins Publisher, 2004. ISBN 0-06-093120-5.

³⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

než jeden. Například rodič A věří, že rodič B se snaží, aby se mu dítě odcizilo, zatímco rodič B lže, že rodič A je násilný a dítě ho nechce vidět. Nebo rodič A se chce někam odstěhovat s dítětem, zatímco rodič B se přistěhuje blíž a vyplní žádost o rozšíření styku s dítětem.³¹

1.4.1. Příčina konfliktu

Výzkumy ukazují, že je chybné předpokládat, že rodiče jsou ochotni a umí se domluvit na společné dohodě o výchově dítěte po rozvodu jednoduše jenom proto, že si to předtím odsouhlasili nebo protože to bylo nařízené soudem. Rodiče se neshodují na výchově dítěte po rozvodu. Možná se rodiče zaměřují spíš na sebe než na dítě. Rodiče věří, že on nebo ona budou osamělí a budou potřebovat společnost dítěte.³²

Příčiny konfliktu jsem rozdělila na dvě kategorie, vysoce konfliktní lidé a motivace pro rodičovský konflikt.

Vysoce konfliktní lidé (*High-conflict people*, HCP) mají konfliktní osobnost. Což znamená, že mají extrémní chování, vzor myšlení všechno nebo nic, nezvládnuté emoce, obviňují ostatní apod. Obvykle si najdou cíl, který ponižují, obviňují, šikanují a šíří zvěsti. Poznáme je podle jejich slov, emocí a chování. Ve většině případů se vyjadřují extrémně. Všechno je pro ně buď dobré nebo špatné (styl myšlení všechno nebo nic). Konfliktní lidé si snaží získat spojence, obhájce, kteří je budou bránit, pokud budou chyceni. Neustále obhajují své extrémní chování z únavy, stresu. Dostanou-li se do krize nebo nemáte s nimi bližší vztah, nepoznáte je. Podle metody WEB (*Words, Emotions, Behavior*) dokážete tyto lidi rozpoznat. Další část této metody upozorňuje na 5 typů vysoko konfliktních osobností **Narcistická HCP**, **Hraniční HCP**, **Antisociální HCP**, **Paranoidní HCP**, **Histrionská HCP**. **Narcistická** osobnost se zaměřuje na své cíle, neustále se prezentují na veřejnosti, aby dokázali, že jsou nadřazené bytosti. Se svými partnery se hodně hádají, ale zároveň od nich vyžadují obdiv a náklonnost. Tvrdí, že jejich postoj a chování je odůvodněné, protože ostatní jsou k nim nespravedliví. Postrádají empatii a často ponižují či šikanují podřízené. **Hraniční** osobnost je závislá na blízkých vztazích, ale nakonec si budou na nich vylévat vztek. Povaha vzteku může být fyzická, emocionální, finanční apod. U opatrovnického soudu dokážou lhát o domácím násilí, o nepravdivých obviněních. Jsou to muži i ženy, kteří bojují za o dítě jen proto, aby se necítili opuštěni. **Antisociální** nebo - li sociopaté či psychopati jsou velmi

³¹ J. L. BAKER PH.D., Amy, J. Michael BONE PH.D. a Brian LUDMER. *The High-Conflict Custody Battle: Protect Yourself and Your Kids from a Toxic Divorce, False Accusations, and Parental Alienation*. Oakland: New Harbinger Publications, 2014. ISBN 978-1-62625-073-4.

³² BOYAN LMFT, Susan M. a Ann Marie TERMINI LPC. *The Psychotherapist As Parent Coordinator in High-Conflict Divorce: Strategies and Techniques*. New York: Routledge Taylor and Francis Group, 2013. ISBN 0-789-2214-1.

agresivní lidé bez svědomí. Jejich povaha však může být okouzující a klamná a je spojena s neuvěřitelnou krutostí, aby získali, co chtějí. Své oběti obviňují ze své frustrace. **Paranoidní** osobnost věří, že všichni se proti ní spiknuli, pokud blokují její pracovní kariéru, vztah či přátelství. Jejich nenávisť se může přenášet po mnoho let. Figurují ve většině soudních sporů. Posledním typem konfliktní osobnosti je **Histrionská**. Tato osobnost je často spojována s dramatickými emocionální příběhy. Často své oběti obviňují z vymyšleného chování jen proto, aby s nimi mohli manipulovat. Neustále se snaží být středem pozornosti. Dokonce jsou schopni do své manipulace zapojit i veřejnost, aby vyhráli boj. Žádná z těchto osobností není vázána na inteligenci.³³

V rodičovském konfliktu není zcela jasné, proč rodiče zastávají určitý postoj, či co je vede k určitému chování. Deklarovaný motiv nemusí být vždy pravdivý a může to být celý výčet jiných motivů. Rodiče bývají zpravidla ovládáni dvěma emocemi, vztekem nebo strachem. Nedokázali se ještě vyrovnat s rozvodem a svému protějšku něco zazlívají. Můžou se i strachovat o budoucí vývoj a výchovu dítěte. V jejich konfliktu však nejvíce trpí dítě. Jeden z prvních motivů může být „*Dítě patří jenom mně*“. Život bez dítěte si nedokáží představit a jsou na něm nezdravě závislí. Můžou ho brát i jako odměnu či náhradu za zničený vztah. Tento rodič chce dítě do výlučné péče s minimálním stykem druhého rodiče. Dalším motivem může být rodič, který chce svého partnera ze svého života vymazat. Což může být paradoxní, protože dítě je považováno za to nejdůležitější, co z jejich společného života vzešlo. Musíme si v tento moment připomenout větu „*Už nejsme manželé, ale stále jsme rodiči*“. Projevem tohoto postoje bývají nesmyslná obvinění (z domácího násilí, týrání, zneužívání). Dalším motivem může být touha po financích. Může jít jak o výši výživného na dítě, tak o majetkové vypořádání. Při pomýšlení, že nyní se průměrné výživné pohybuje okolo 2 500,- Kč, tak to může připadat vcelku absurdní. Stává se však, že jeden rodič nabídne druhému rodiči dohodu ve formě „*Když mi dáš dům, budeš se moct stýkat s dětmi.*“ Ve většině případů to ale rodič nedodrží. Řekla bych, že jednou z nejčastějších motivací je pomsta, odplata. Tyto konflikty bývají nejvyhrocenější. Partner se snaží druhého zničit, poškodit, jen aby se cítil lépe. Občas se také stává, že rodiče nepochopí, co rodičovská odpovědnost obnáší. Pokud rodič má dítě svěřené do výlučné péče, neznamená to, že má nad ním plnou moc apod. Dítě může rodiči posloužit i jako dobrý prostředek k manipulaci s druhým rodičem. „*Dítě uvidíš jedině pokud*“ tato věta může pokračovat různými způsoby. Rodič může vyžadovat zaplacení nějakých nákladů, nebo bude péči o dítě, pokud on někam

³³ EDDY, Bill CSW Esq. *5 Types of People Who Can Ruin Your Life: Identifying and Dealing with Narcissists, Sociopaths, and Other High-Conflict Personalities*. New York: An imprint of Penguin Random House L.L.C., 2018. ISBN 2017044386.

jde a nemá na něj čas apod. Matky se většinou domnívají, že otec není schopen se o dítě postarat. Toto přesvědčení si poté potvrzují, když dojde k nějakému zranění, nehodě, opomenutí. Můžou také tvrdit, že otec není schopen se postarat ani o chod domácnosti (vaření, úklid). Přesvědčení může stát i na vlastní domněnce, že ony jsou pro dítě to nejvhodnější a dokážou pro něho udělat všechno nejlépe. Mají lepší vlastnosti, schopnosti, více o něm vědí apod. Nejhorší je však pro rodiče, když si uvědomí, že o dítě přijdou. Bojí se, že dítě je už nebude mít rádo, nebo že druhý rodič ho proti němu poštvě.³⁴

1.4.2. Formy manipulace

Rodiče se snaží různými formami ovlivnit dítě, aby ho dostali na svoji stranu a mohli ho tím získat i do své péče.

Warshak to nazval jako Rozvodové jedy. Nejbolestnější období bývá doba před a po odstěhování. A tehdy nejčastěji dochází k pomlouvání druhého rodiče. Můžou to být pomluvy mírné, které rodič občas prohodí pro svoji úlevu, tak i ostrá kritika či napadání. To už je termín pomluvy nedostatečný. Dítě slyší nelítostné, jedovaté útoky. Pokud však ostrá kritika probíhá neustále a nekontrolovatelně, dochází k programování, v angličtině pro to existuje termín *Brainwashing*, v překladu vymývání mozků. Dalším stupněm je syndrom zavrženého rodiče (oficiálně není uznán v rámci Mezinárodní klasifikace nemocí). Považuji za důležité se tomuto syndromu věnovat detailněji, a proto ho naleznete v kapitole 2.2. Syndrom zavrženého rodiče. Rodič začne tzv. Kampaň nenávisti. Z dříve milovaného rodiče se stává objekt zavrženíhodný. Dítě se v každodenních situacích chová hrubě a napadá druhého rodiče a zdůvodňuje to banálními odpověďmi např. „*protože jsi mě nutil jíst zeleninu*“ nebo „*protože mě nutil čistit si zuby*“ apod. Zmanipulované děti se dají poznat tak, že jejich vyjadřování neodpovídá jejich úrovni chápání a vyjadřované postoje jsou dospělé. Používají termíny a slovní spojení, která nejsou schopny ještě pochopit. Rodič často vsugeruje dítěti slova, která má vypovídat před soudem. Snadno k tomu dojde, pokud dítě od druhého rodiče izoluje a postupně ho zmanipuluje. K izolaci může dojít přesídlením bez souhlasu. Nejkrajnějším způsobem, jak vytěsnit druhého rodiče, je únos. Poté následuje proces obnažení (anglicky *stripping*). Tuto metodu používají sekty, dochází k zpretrhání symbolických a emocionálních vazeb. Rodič odstraní všechny věci, které nějakým způsobem připomínají druhého rodiče, fotky, videa, hračky, knihy apod. Další způsob, který může rodič využít, je vyvolat v dítěti strach. Dítě si všimne, že rodiče vyvádí z míry všechno, co souvisí s druhým rodičem, a začne se bát cokoliv říct, jen aby se rodič nerozčílil. Pokud

³⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

je dítě psychicky závislé na pomstychtivém rodiči, fyzicky izolované v jeho přítomnosti, je šance odvrátit ho velmi mizivá. Forma deformace skutečnosti bývá velmi účinná. Jedná se o strategii, která zdeformuje mysl dítěte. Rodič může použít hru se jmény, ta může probíhat ve 3 formách, hanlivé označení, křestní jména, falešná jména. Rodiče jednoduše začnou druhého partnera nazývat hanlivými označeními, jejich křestními jmény nebo dítě nazvou jménem, které před jeho narozením chtěli nebo se jim líbí. Zaměřují je také jen na události, které se jim hodí a jsou to hlavně ty, které rodiče dávají do špatného světla. K výčtu forem manipulace můžeme přiřadit posuzování chování vytrženého z kontextu, zveličování, lži, přepisování historie, náznaky a narážky, vykořisťování, projekce, racionalizace nebo rozmazlování.³⁵

V roce 1995 publikoval Ira Daniel Turkat Ph.D. článek, ve kterém zmínil *Malicious Mother Syndrome*, v překladu škodlivý mateřský syndrom, později byl změněn na škodlivý rodičovský syndrom. Turkat vychází z *Gardner Parental Alienation Syndrome* (v překladu Syndrom zavrženého rodiče). Zaměřuje se na manipulaci s dětmi vedoucí k odcizení druhého rodiče. Jeho definice obsahuje 4 kritéria. (V definici nahrazuji matku rodičem.)

1. Rodič bezdůvodně trestá druhého rozvádějícího partnera.
 - a. Snaží se odcizit jejich vzájemné dítě/děti – Rozsah akcí, které rodič provádí, aby se pokusil odcizit své děti od druhého rodiče, je působivý. Pokud toto chování bude úspěšné, může vést k tomu, že dítě bude nenávidět druhého rodiče i roky.
 - b. Zapojuje ostatní do škodlivých akcí proti druhému rodiči. – Druhou částí prvního hlavního kritéria, kdy se rodič pokouší potrestat druhého rodiče, je manipulace s dalšími lidmi.
 - c. Zapojuje se nadměrně do soudního sporu – Jednou z forem, jak potrestat druhého rodiče, je přespřílišné zapojování se do soudního sporu.
2. Rodič se konkrétně snaží zavrhnout druhého rodiče.
 - a. Pravidelně přerušuje návštěvy s druhým rodičem – Odborníci se shodují, že dítěti prospívá pravidelná a nepřetržitá návštěva u nerezidentního rodiče s výjimkou mimořádných okolností. Bohužel jednotlivci se syndromem škodlivého rodiče do návštěv zasahují.
 - b. Omezuje přístup k telefonování s druhým rodičem – Vzhledem

³⁵ WARSHAK, Richard Ades. *Rozvodové jedy*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-439-X.

k fyzické nepřítomnosti rodiče hraje telefon důležitou roli při udržování vztahu mezi dítětem a nerezidentním rodičem. Jednotlivci trpící syndromem škodlivého rodiče se snaží obcházet telefonní přístup.

- c. Omezuje účast druhého rodiče na školním životě a mimoškolních aktivitách – Nedílnou součástí udržování vztahu s dítětem je účast na různých akcích dítěte. Školní hry, týmové sporty a náboženské události jsou jen některé z typů důležitých činností. Škodlivý rodič se snaží druhému zabránit v účasti na těchto akcích.

3. Systém je vsudypřítomný a zahrnuje škodlivé činy proti druhému rodiči.

- a. Lhaní dětem – Děti jsou v opatrovnickém soudu velmi zranitelné a hlavně v případě, když jeden rodič zaútočí na druhého tím, že dítěti o něm lže.
- b. Lhaní ostatním – Jednotlivci trpící syndromem škodlivého rodiče, můžou do svého boje zatáhnout i další lidi.
- c. Porušování zákona – Rodiče se nebojí ani porušit zákon, pokud jde o děti.

4. Porucha není konkrétně způsobena jinou duševní poruchou, i když může spoluexistovat – Je důležité poznamenat, že u jedinců se syndromem škodlivého rodiče, nebyla diagnostikována žádná předchozí diagnóza.

Dále Turkat uvádí konkrétní situace ke každému bodu, aby si každý dokázal představit, co tím myslí. Následuje také krátká diskuze, kde uveřejňuje, že existují právníci, kteří toto chování podporují na základě své finanční odměny. Je také důležité zmínit, že práva na návštěvu nejsou přísně vymáhány a rodiče se stávají relativně bezmocnými oběťmi systému. Poznává, že matky mají k tomuto chování větší tendenci.³⁶

1.4.3. Dopad na dítě

V roce 1967 psychiatři Thomas Holmes a Richard Rahe testovali přes 5000 pacientů, aby zjistili, jestli stresové situace mohou zavinit nemoc. Vytvořili seznam 43 životních událostí a seřadili ho podle hodnot. Každou událost nazvali *Life Change Unit* (LCU), ty měly odlišnou „váhu“ stresu. Čím byla hodnota u události vyšší, tím byla vyšší pravděpodobnost,

³⁶ TURKAT, Ira Daniel, Ph.D., *Journal of Family Violence*. 10. September 1995, Pages 253-264. ISSN 0885-7482.

že může způsobit nemoc. Jejich výsledky byly publikovány s názvem *the Social Readjustment Rating Scale* (SRRS) nyní známé jako Holmes a Rahe stresová škála.³⁷

Musíme brát v úvahu, že se úroveň stresu může u jednotlivců lišit v závislosti na jejich charakteru, emocionální stability/labilitě, zkušenostech, temperamentu, či pohlaví. Později se uskutečnily i další podobné výzkumy na toto téma, například od M. Stoppard v devadesátých letech. Na základě těchto výzkumů snadno vyvodíme, že zátěž stresu je u rozvodu vysoká, podle Holmes a Rahe se umístil na druhém místě se 73 černými body ze 100.

Dítě je ovlivňováno každým konfliktem, který mezi rodiči probíhá. Představuje to pro něj hrozbu, ať už rodiče spolu žijí, či se rozvádějí, rozcházejí, protože jsou to jeho 2 nejdůležitější osoby v životě. Pokud je na dítě kladen požadavek, aby si vybralo, s kým chce žít, dochází k vnitřní konfrontaci dítěte. Dítě je nuceno ignorovat rodiče, které dříve respektovalo a milovalo, a zároveň tak odmítá polovinu sebe. To narušuje pocit vlastní hodnoty. Dítě může prožívat různé pocity strachu, úzkosti, stresu. Čím méně je do sporu zatahováno, ať už jde o spolupráci s jedním rodičem, či pouze vyslechnutí hádek, tím lépe se s rozvodem rodičů vyrovná.³⁸

Děti mohou pociťovat během rozvodu různé emoce a potřeby. Mezi ně patří výše zmíněný smutek, strach, úzkost, dále stud, ztráta, sebeobviňování, zmatení, somatické problémy, pocit opuštění. Mají potřebu manželství zachránit, či se obracejí na své prarodiče apod.³⁹

Jeden z dopadů na dítě může být i Syndrom zavrženého rodiče, kterému se podrobně věnuji v kapitole 2.2.

1.5. Role subjektů zapojených do rozvodového řízení

Rozvod je soukromou věcí, která se týká hlavně rodičů. Jsou to oni, kdo podávají žádost, a také na nich záleží, kdo bude do rozvodového řízení vstupovat. Pokud se dokážou dohodnout jak na úpravě majetkových, tak na výchově dítěte, jeho průběh bývá bezproblémový. V horším případě dojde k rodičovskému konfliktu, do kterého budou vstupovat různí odborníci. Do výčtu subjektů zařadíme na první místo rodiče a děti, dále pak

³⁷ Peter A Noone, The Holmes–Rahe Stress Inventory, *Occupational Medicine*, Volume 67, Issue 7, October 2017, Pages 581–582, <https://doi.org/10.1093/occmed/kqx099>

³⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

³⁹ BERGER, Maurice a Isabelle GRAVILLON. *Když se rodiče rozvádějí: jak pochopit citění dítěte a jak mu pomoci*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-843-2.

obecní úřady s rozšířenou působností jako OSPOD, advokáty, soud, pomáhající profese, soudní znalce a další.⁴⁰

1.5.1. Zástupci státní správy

Rodič se může s pracovníkem OSPOD setkat poprvé při podání návrhu na úpravu výchovy a výživy dítěte. Přitom pracovník poskytuje jen základní informace o náležitostech formuláře. Není nutné se s pracovníkem setkat při podávání návrhu, žádost může také vyplnit sám či s právníkem. Pokud s návrhem druhý rodič nesouhlasí a trvá na zachování manželství, může si OSPOD oba rodiče pozvat. Pracovník často zastává funkci kolizního opatrovníka a při konfliktu musí provést rozsáhlé šetření výpovědí rodičů. Tímto způsobem získá informace o prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Pro celkové zhodnocení je důležité, že oba rodiče respektují práva ve vztahu k dítěti. V případě neshody rodičů na výchově navrhne dohodu. Pokud se oba rodiče nemohou nebo nechtějí dohodnout, navrhne návštěvu poradny či mediaci. Při rozhovoru s dítětem zjišťuje jeho názory a jeho popis výchovy obou rodičů. Cílem je zjistit, jak dítě vnímá zastoupení rodičů ve výchově a jakou roli v každodenním životě sehrávají. Pracovník by měl vyhodnotit informace na základě rozhovoru s matkou, rozhovoru s otcem, rozhovoru s dítětem a šetření v rodině. V závěrečném návrhu by měl OSPOD podat a zároveň zdůvodnit stanoviska, ke kterým došel. V případě odvolání by měl kolizní pracovník sledovat průběh a změny výchovného působení rodičů. V případě, že dojde ke změně názoru, by měl podat řádné odůvodnění. Opatrovník může sehrát roli i v předávání dítěte.⁴¹

Výše jsem uváděla v kapitole 1.3. Legislativa, podle jakých zákonů soud rozhoduje o rozvodu či o opatrovnickém soudu. V opatrovnických soudech převládá názor, že „není co zkazit“. V důsledku to znamená, že jsou jím pověřeni buď mladý soudce či soudci, kteří se neujmuli jinde. Další chybu můžeme vidět v tom, že neexistuje evidence opatrovnických soudů, takže mohou probíhat dva nezávisle na sobě. Úlohou soudce je řízení konfliktu, přebírání dohledu nad situací a hlavně usměrňovat a organizovat proces vedoucí ke zdárnému konci. Soudci však nemají dostatečné informace o možnostech pomáhajících profesí a o způsobech práce s rodinou. Proto se stává, že přenášejí svoji zodpovědnost na soudní znalce, kteří vypracovávají znalecké posudky. Soud by měl ve věcech dítěte rozhodnout co nejrychleji. Důvodem je, aby rodina nebyla zbytečně dlouho zatížena a nedošlo k sekundární viktimizaci dítěte. Dále soud hraje nestrannou roli v rozhodovacím

⁴⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁴¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

procesu, a proto se většinou stává, že nechce spolupracovat s pomáhajícími profesemi jinak než oficiální cestou. Přitom tímto přístupem si zahrazuje cestu před hladším průběhem rozvodu.⁴²

Pokud rodiče v rozvodu zastupuje právník, je vhodné, aby předem uzavřeli dohodu o způsobu zastupování, o účelu zastupování a o finančním ohodnocení. Na začátku advokát informuje klienta o dvojitým vedení rozvodu. Prvním je nesporný smluvený rozvod, který je založen na domluvě partnerů. Musí se shodnout ve věcech majetkových, opatrovnických a případně výživném a musí splňovat všechny podmínky pro nesporný rozvod. Pokud mají děti, musí se nejdříve rozhodnout o jejich úpravě, ať už jde o smluvený rozvod či standární rozvod vedený důkazním způsobem. V opatrovnickém řízení jsou vždy 3 strany. Kromě rodičů je zde kolizní opatrovník, který má stejná práva jako rodiče, v některých případech i větší. Advokát má nejen sdělit možnosti porozvodové péče (výlučná, střídavá, společná), ale informovat také o nových změnách v zákoně a také o názoru soudce. Důležité je, aby právník informoval klienta ve věci výživného. Rozhoduje se, co je nezbytným nákladem a co je nákladem mimořádným. Tyto náklady se mají pak zprůměrovat. Věková úroveň dítěte v tom hraje zásadní roli, proto se částka může lišit. Advokát nemá povinnost dbát na zájem dítěte, ale pouze na požadavky klienta. Pokud nedejde k snadnému rozvodu, často kvůli bránění v rozvodu jednoho z manželů, jedná se o řízení důkazní. Navrhovatel na sebe přejímá důkazní břemeno. Advokát by měl klienta upozornit, že bránění v rozvodu má hlavně ekonomické důsledky.⁴³

Podle zákonů je znalecký posudek definován jako soubor výroků soudního znalce. Je povinen vykonávat svoji činnost ve stanovenou dobu. Znalecký posudek obsahuje popis zkoumaného, souhrn sledovaných skutečností, odpovědi na otázky zadané soudem a řádné odůvodnění skutečností. Znaleckým posudkům je v České republice přikládána stále větší důležitost.⁴⁴

Primárním úkolem znalce je odpovědět na soudem zadané otázky. Pro svoji práci využívá hlavně soudní spis, který mu udává dosavadní informace o průběhu rozvodu. Po prostudování spisu se setká s rodiči a dítětem a podrobí je testům. Výsledek vypovídá o jejich rozumové schopnosti, vlastnostech a paměti. Pokud rodič nesouhlasí s výsledkem, navrhne revizní znalecký posudek. Častěji se však stává, že si najdou vlastního znalce, který není

⁴² ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁴³ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

⁴⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a Renáta HÓTOVÁ. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-395-0.

veden v seznamu znalců. Znalec většinou nemá možnost se setkat s oběma rodiči a má pouze informace od jednoho. Tento znalecký posudek může být zkreslený a soud by to měl vzít v potaz.⁴⁵

1.5.2. Pomáhající profese a další

Mezi pomáhající profese můžeme zařadit všechny instituce, které se nějakým způsobem zabývají rodinnou krizí, např. manželské, rodinné poradny, krizová a intervenční centra, mediátory, psychology, psychiatry, terapeutická zařízení apod. Většinou se jedná o neziskové organizace, církevní instituce nebo organizace zřízené státem. V poslední době můžeme narazit i na soukromé a komerční organizace. Obrátit se na ně mohou rodiče kdykoliv během rozvodového řízení. Nabídnout je může i OSPOD nebo je nařídí soud. Avšak na rozdíl od OSPODu a soudu nemají žádnou autoritu. Pokud je rodiče vyhledají, budou se snažit situaci vyřešit. Dále mají vlastní mlčenlivost a informace, které jim rodiče sdělují, nemusí předat dál. Další osoby, které vstupují do rozvodového řízení, můžeme rozdělit na osoby v příbuzenském vztahu, případně osoby blízké a osoby mimo rodinu. U osob blízkých jde většinou o nové partnery. Noví partneři se mohou cítit ohroženi druhým rodičem, a proto se snaží podporovat, či i vyvolat rodinný konflikt. Může se stát, že i zakážou partnerovi jakkoliv podporovat děti z minulého manželství a tím odstřihnou bývalého manžela od výživného. Dále může jít o prarodiče, kteří se budou bát, že ztratí svého vnuka/vnučku. U osob stojících mimo rodinu může jít o osoby, které přišly do kontaktu s dítětem následkem rodičovského konfliktu, např. lékaři, psychologové, učitelé, vychovatelé, vedoucí zájmových kroužků apod. Tyto osoby sice nevstupují do rodičovského konfliktu, ale mohou sehrát důležitou roli při falešném obvinění.⁴⁶

1.6. Metody řešení konfliktů

Máme mnoho odborných metod, které se zabývají snížením důsledků rozvodu, jak pro děti, tak pro rodiče. Mezi nejznámější a v současné době nejvyzdvihovanější patří mediace a Cochemská praxe, proto jim také věnuji samostatné podkapitoly. Existují však i další, které se konfliktním rozvodům věnují. Níže uvádím seznam těchto odborníků, metod a jejich stručnou náplň nejen v České republice.

⁴⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁴⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

Každý člověk je unikátní a vyžaduje jinou psychologickou pomoc, experti nabízejí různé služby potřebnému jednotlivci nebo rodině. Mezi ně patří **Terapeuti**. Posláním Terapeutů je podporovat mentální zdraví strádajícího jednotlivce. Terapeuti zjišťují vnitřní myšlenky a pocity jejich klientů, mají pochopení pro jejich konflikty a pravdivě rozumí silným a slabým stránkám klienta jako jednotlivce. Dětské terapeuty se mohou snažit pomoci dítěti se specifickými problémy s chováním nebo s komplikovaným rozvodem. Snaží se najít pro dítě útočiště v napjaté situaci v jejich životě. Je důležité, aby s tím souhlasili oba rodiče a prováděné léčení bylo pro dítě, ne pro rodiče, kteří toho zneužijí ve sporu o dítě. Dítě, které prochází rozvodem rodičů, často potřebuje asistenci terapeuta, který mu pomůže vyřešit jeho pocity, ne který bude podporovat jeho rodiče v konfliktu. Pravdou je, že děti vnímají, jestli je terapeut uprostřed rodičovského sporu, a proto mu nemusí důvěřovat.⁴⁷

Je důležité si uvědomit odlišnost soukromého a veřejného ukončení manželství. Před oficiálním rozvodem se partneři loučí s možností, že se jejich situace zlepší. Soudním rozhodnutím však vztah bývalých partnerů nekončí, psychologický rozvod je mnohdy delší proces.⁴⁸

Rodinný a manželský poradce pomůže se zpracováním rozvodového traumatu, ať už je v kterékoliv fázi. Fáze se většinou dělí na fázi popření, smutku, zloby, druhé puberty a fázi vyrovnání se. Fáze popření je stav, kdy si jednatel odmítá připustit, že je konec. Poradce se snaží pomoci klientovi, aby objektivně zhodnotil situaci a přijal fakt, že rozchod je neodvratitelný. Ve fázi smutku se odborník snaží podpořit a tím zvládnout bolestivou situaci nebo nasměrovat do další fáze. V následující fázi zloby, klienti často kontaktují poradnu v komplikovaných soudních stáních. Odborníci se snaží uskutečnit smířlivou dohodu nebo separaci od konfliktu. Pocítění nové svobody se projevuje ve fázi druhé puberty. Klienti se většinou snaží dokázat bývalému partnerovi, že rozchod úspěšně zvládli. To můžou dokazovat formou různých excesů, kterým se poradce snaží zabránit či je zmírnit. Konečná fáze vyrovnání už napovídá, že jednatel je smířen s rozchodem a je rozhodnut začít nový perspektivní život. V této fázi většinou poradny kontaktují osoby, které chtějí pomoci s otázkami souvisejícími s novým životem, novým vztahem, nebo s nároky dětí z minulého manželství.⁴⁹

⁴⁷ STAHL, Philip Michael. *Conducting child custody evaluations: from basic to complex issues*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2011. ISBN 1412974348.

⁴⁸ GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2390-7.

⁴⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

Kolik zaplatí společnost za „slušný“ rozvod, který stojí na oboustranné dohodě usměrňované rozvodovou poradnou, a kolik za dlouhodobý rozvodový konflikt a jeho důsledky? Pokud bude ušetřeno na poradenských službách, tak se výrazně zvýší náklady OSPODu, soudů, zdravotnictví a školství.⁵⁰

V USA se můžeme setkat s **rodinným koordinátorem** (*Parental Coordinator, PC*). Je to forma řešení problému pro konfliktnější spory, zahrnuje mediaci, psychoterapii a další rodinné služby. Rodinný koordinátor je veřejný a na dítě orientovaný postup. Většinou slouží pro rodiče, kteří nejsou doporučováni na samostatnou mediaci kvůli vysoké úrovni konfliktu nebo kvůli domácímu násilí ve vztahu. Rodinný koordinátor je obvykle trénovaný psychoterapeut, který je určený pro práci s vybranými rodinami. Je odpovědí na značný počet dětí zachycených uprostřed konfliktu a v porozvodových soudních sporech. V nejširší definici je na rodinného koordinátora pohlíženo jako na manažera vysoko konfliktních sporů v rodině.⁵¹

Mezi další odborníky patří psychologové, psychiatři, psychoterapeuti apod.

Kolaborativní právo (*Collaborative law*) je odlišné alternativní řešení sporu, kde strany, advokáti a další profesionálové uzavřou smlouvu ohledně spolupráce, která směřuje k vyřešení případu. Pokud se záležitost nevyřeší a je vyžadován soudní spor, advokáti a všichni profesionálové musí odejít z případu. Je zaměřený na potřeby, zájmy a obavy klientů. Cílem pro klienty je dosáhnout oboustranně přijatelné dohody, která zahrnuje i ohled na druhou stranu. Do procesu jsou vtaženi další odborníci, aby pomohli klientovi získat možnost volby se rozhodnout, co je pro něj nejvhodnější. Uskutečňuje se ještě před začátkem soudu. Pokud dospějí k dohodě, soud ji jen schválí. Iniciátory v tomto případě jsou advokáti stran. Collaborative law má několik fází. V prvotní fázi se setkají klienti s advokáty a diskutují nad možnostmi, popřípadě identifikují možné problémy. V další fázi projednají východiska s druhou stranou. Poté navrhnou možné odborníky, které by bylo vhodné zapojit a ověřit očekávání klienta. Následuje schůzka „*tváří v tvář*“, která otevírá diskuzi a kterou častou doprovází spory. Posléze dochází k vyhodnocení předchozí schůzky, co se podařilo a nepodařilo. Mnohdy se tyto dvě fáze opakují, dokud nedojdou k dohodě. Na konec se strany musí dohodnout ve všech bodech a dohoda se finalizuje. Mnoho profesionálů shledává jako dobrý nápad zkontrolovat klienty pár měsíců po uzavření případu.⁵²

⁵⁰ NOVÁK, Tomáš a Petr ŠMOLKA. *Manželské a rodinné poradenství*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5873-2.

⁵¹ BOYAN LMFT, Susan M. a Ann Marie TERMINI LPC. *The Psychotherapist As Parent Coordinator in High-Conflict Divorce: Strategies and Techniques*. New York: Routledge Taylor and Francis Group, 2013. ISBN 0-789-2214-1.

⁵² GUTTERMAN, Sheila M. *Collaborative Law: A New Model for Dispute Resolution*. Denver, Colorado: Bradford publishing company, 2004. ISBN 1-883726-95-6.

V České republice není tato metoda dobře známa a v Evropě se aplikuje jen v některých zemích. Může to být nové řešení právních sporů založené na kooperaci právních stran, občas je nazývána jako mediace bez mediátora. Collaborative Practice se liší od mediace tzv. litigací. Litigace znamená, že advokáti stran nemají povinnost hájit práva klientů u soudu, ale obsahuje také formy vyjednávání. Dalším rozdílem je, že advokát není neustranný a hájí práva svého klienta. Výhoda této metody spočívá v tom, že nejsou poškozovány mezilidské vztahy, tak jako u soudu. Podle průzkumu v USA se průměrná délka procesu pohybuje okolo 6 měsíců a cena je zhruba 1/3 běžného rozvodového sporu. Úspěšnost metody je kolem 87 %.⁵³

Rodinná konference obsahuje rozhodování a plánování, prostřednictvím něhož širší rodina plánuje a rozhoduje se ve prospěch dětí. Každá rodina je unikátní s vlastní kulturou osobnostmi, vnitřní dynamikou a historií. Čas od času každou rodinu provází problémy. Některé rodinné těžkosti týkající se dětí mohou být vyřešeny relativně snadno s pomocí příbuzných a přátel a některé vyžadují další podporu nějaké služby. Rodinná konference je cesta umožňující, aby rodina pracovala společně a vymyslela nejlepší možný plán pro jejich děti. Primární rozhodnutí dělají rodinní členové a ne profesionálové. To je, když matka, otec a ostatní členové rodiny spolupracují s dětmi a vytvoří plán nebo se rozhodnou, jak vyřeší situaci. Mezi hlavní přínosy patří, že děti jsou povzbuzovány, aby byly součástí rozhodovacího procesu, který je přímo ovlivňuje. Dále je rodina podporována a aktivizována k tomu, že je schopna pomocí vědomostí a zkušeností se rozhodnout, co je pro děti nejlepší. Zabráňuje to zároveň problematickému, antisociálnímu chování a chození za školu.⁵⁴

Mezi základní cíle patří uvědomění si vlastního negativního konání a poučit se z něj, odčinit své jednání a porozumět důvodům, které k němu vedly, posílit osobní kompetence a aktivně převzít odpovědnost. Tato metoda je považována za účinnou formu restorativní justice.⁵⁵

Případová konference je zásadní nástroj vedený k ochraně dětí. Rodinní členové, dítě a další profesionálové se setkají a analyzují aktuální situaci ve prospěch dítěte a jeho dobrého žití. Prvním krokem je sbírání informací. Hlavními iniciátory jsou sociální pracovníci (v České republice OSPOD). Využívají svých znalostí a dovedností, aby identifikovali problém a nashromáždili informace. Dalším krokem je sdílení informací. Této

⁵³ TUROŇOVÁ, Jana. *Dny práva - ...: Days of Law - ..* Brno: Masarykova univerzita, [2009]-. ISBN 978-80-210-4990-1

⁵⁴ ASHLEY, Cathy. *The Family Group Conference Toolkit: A Practical Guide for Setting Up and Running an FGC Service*. London: Family Rights Group, 2006. ISBN 1871515475.

⁵⁵ *Deinstitucionalizace sociálních služeb*. 2013. Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2013 [cit. 2020-08-03]. ISSN 1213-6204.

schůzky se zúčastňuje i rodina, protože to zlepšuje kvalitu informací a mohou s odborníky sdílet své emoce. Následuje analyzování informací. Profesionálové na základě svých zkušeností prezentují informace a porovnávají své poznatky. Na konci vynesou svoje hodnocení případu. Některé problémy, které jsou uváděné v závěrečné zprávě, mohou být čistě filozofické. Hlavně by se tam měly objevit skutečné problémy, které determinují rodinu.⁵⁶

Je to jedna z forem mezioborové spolupráce. OSPOD je iniciátorem a určuje, kdo bude osloven jako užitečný odborník. Můžou se účastnit i další subjekty, např. ve Středočeském kraji se mezi nimi nejčastěji participovali odborníci ze školských zařízení, policisté a psychologové. Dále se občas zúčastnili lékaři, lidé z mediační a probační služby apod. Jejich účast je zcela dobrovolná.⁵⁷

1.6.1. Rodinná mediace

Odborníci se většinou úplně neshodují, co vlastně mediace je a co už není. V posledních letech se shodli na třech základních charakteristikách - forma intervence, mediátor a neovlivňování výsledku mediace. Poslední bod bývá také sporný. Mediaci definujeme jako formu řešení konfliktu, která pomáhá stranám dojít k vzájemné dohodě tak, aby si obě strany porozuměly a byly s výsledným řešením spokojeny.⁵⁸

Další definice říká, že je to forma řešení konfliktu, která si našla svoje místo mimo soud či soudní dvůr, kde strany ve sporu nebo konfliktu využívají asistenci třetí neutrální strany, jež se pokouší vyřešit jejich problém.⁵⁹

Nebo je to proces, ve kterém třetí nezaujatá strana provádí facilitaci mezi dvěma nebo více konfliktními stranami ve prospěch jejich potřeb a zájmů.⁶⁰

Rodinná mediace je specifická, protože rodina je úzká skupina lidí, kteří jsou na sobě závislí. Promítá se do více vztahů, je proto nutné, aby se na ni pohlíželo komplexněji. Mediátor by neměl provádět rodinnou mediaci, pokud z ní nemá nadstavbovou zkoušku. Mezi jeho účinné nástroje patří aktivní naslouchání, empatie, práce s hlasem, flexibilita, reflexe a tvorba příjemného prostředí. Rodinná mediace se zaměřuje na témata kolem rozvodu. Ukázkovým příkladem je porozvodová péče o děti, ale věnuje se také

⁵⁶ WILSON, Kate. *The Child Protection Handbook*. Oxford: E.H.S., 2007. ISBN 0702028290.

⁵⁷ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: UK, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.

⁵⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6.

⁵⁹ SPENCER, David a Michael C. BROGAN. *Mediation law and practice*. New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0521676940.

⁶⁰ ALEXANDER, Marie Nadja, *Global Trends in Mediation*. The Netherland: Kluwer Law International, 2006. ISBN 904112571X.

mezigeneračním vztahům, majetkovým záležitostem, nedorozuměním v rodině či předmanželským smlouvám. Obvykle je rozdělena do 6 fází. V úvodní fázi mediátor sdělí základní informace např. co je mediace, vytvoření základních pravidel, délku jednání. Záleží, zda strany přišly dobrovolně či byly poslány OSPODem. Na závěr první schůzky uzavřou smlouvu o mediaci. Na druhé mediaci sdělí každý klient svůj příběh, konflikt. V třetí fázi naslouchá jedna strana druhé a mediátor zapíše témata, která si myslí, že je potřeba řešit. Na čtvrté schůzce strany společně hledají návrhy na řešení situací. V páté fázi se rozpracují konkrétní kroky. V poslední šesté fázi dochází k sepsání oboustranné dohody, která obsahuje specifické předměty jednání a kroky stran.⁶¹

Mediátor nerozhoduje za strany, nehledá řešení, ale nechá strany, aby rozhodly samy a našly oboustranně přijatelné řešení. Rodinná – rozvodová mediace je formou prevence. Předchází negativním důsledkům, které mohou ovlivnit děti i rodiče. Rodiče přebírají svoji zodpovědnost a přispívají k příznivému rozvoji dítěte. Při zavádění mediace do praxe v České republice je důležité, aby OSPOD aktivně nabídl a informoval o možnostech využití rodinné mediační služby.⁶²

Mediace přináší řadu výhod. O procesu řešení sporu rozhodují jen osoby, které se zároveň účastní sporu. Tím se zvyšuje pravděpodobnost, že dohoda bude respektována oběma stranami a bude dlouhodobější. Pokud ve vztahu dojde k novému podnětu, např. jeden z rodičů si najde partnera, partnerku, je možné uskutečnit novou mediaci, která do dohody vnese nové body nebo pozmění staré. Rozhodně mezi nesporné výhody patří úspora času a financí, jak stran konfliktu, tak soudního orgánu, státu. Poslední výhodou může být, že je ojedinělá a nastavená na míru.⁶³

Každá metoda má i své nevýhody. Mediace nutí strany přemýšlet a přijít na oboustranně přijatelné řešení. Pokud je mediace nedobrovolná či jedna strana nechce přistoupit na kompromis, může se značně prodloužit nebo skončit nedohodou.⁶⁴

1.6.2. Cochemská praxe

Cochemská praxe je založená na interdisciplinární spolupráci odborníků v rozvodovém řízení. Pochází z Německa, kde díky sebereflexi odborníků byla na Cochemské konferenci v roce 1993 uzavřena tzv. Cochemská úmluva. Ta popisuje cíle,

⁶¹ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Průvodce rodinnou mediací*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1157-0.

⁶² BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud*

⁶³ BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud dítěte, jehož rodiče procházejí nebo již prošli rozvodem)*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN isbn80-246-1089-2.

⁶⁴ *Jak rozvíjet vztahy s lidmi, působit na ně a získat jejich důvěru*. Praha: Práh, 2010. ISBN 978-80-7252-280-4.

metody, formu a položila základ pro vzájemnou spolupráci. Každé profesi vymezuje cíle a povinnosti. Advokáti nesmí vést své klienty proti druhé straně. Soudní orgán po obdržení návrhu na rozvod ustanoví první stání do 2 týdnů. Orgán péče o děti se setká s účastníky jednání ještě před soudním jednáním. Nemají povinnost sepsat soudu svoje stanoviska, ale vyjádří se ústně přímo před soudem. Pokud na prvním stání nedojde k dohodě, řešení, bude stranám navrhnuo, aby navštívily poradenskou službu. Poradní centrum navštíví do 2 týdnů od prvního soudního jednání.⁶⁵

Právníci, rodinný soud, experti, orgán sociálně právní ochrany dětí, psychologové a poradci pracují společně. Rodiče jsou přinuceni nést odpovědnost za své děti.⁶⁶

Cochemský model je založený na rychlejší přístup. Soudy a ostatní orgány mají stanovené přesně definované lhůty, které se musí aplikovat. Vede to k rychlejší spolupráci a propojení jednotlivých odborníků. Nejen odborníci jsou přímo nuceni koordinovat případ. Druhé jednání soudu je do 3 měsíců, aby zjistil, zda dospěli k dohodě za pomoci odborné poradny. Znalci jsou stanoveni až po nedohodě s poradenskou službou. Pokud však nedojde k dohodě ani zde, soud jako svrchovaná autorita rozhodne. OSPOD má informace o všech odborných pracovištích ve svém okolí a dokáže vyhodnotit, jakou službu rodině doporučí. Je to hlavně potřebné v případech, kdy jedna strana využívá svého postavení a úmyslně komplikuje proces řešení. Soud má různé prostředky, jak uklidnit tuto situaci, např. stanovení dohledu nad péčí, uložení povinnosti vyhledat odborné pracoviště, svěřením dítěte dočasně do jiné péče než péče rodičů apod. Role opatrovníka jako ochránce dětských práv a svobod není v Cochemské praxi potřeba. Tento princip je opřen o nejlepší zájem dítěte. Pro tuto metodu je nutná změna myšlení. Advokát se nesmí stavět do role spolubojovníka a nepřítel. I ostatní subjekty by neměly vstupovat do případu jako do boje. Je zde nutné, aby se rodiče dohodli a experti je pouze usměrňovali. Výsledkem této metody by měla být spokojenost dětí a klid rodičů.⁶⁷

V roce 2016 se v České republice začal Cochemský model testovat na Okresním soudě v Novém Jičíně. Na podnět soudce a místopředsedy Vladimíra Poláka byla založena skupina, která byla složena z opatrovnických soudů, zástupců OSPOD, pracovníků

⁶⁵ CIRBUSOVÁ, Mgr. Ing. Martina a JUDr. Ing. Romana ROGALEWICZOVÁ. *Cochemská praxe – vznik a vývoj* [online]. [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Cirbusova_Rogalewiczova_Cochemska_praxe_-_vznik_a_vyvoj.pdf

⁶⁶ *Scheidung für Dummys*. Weinheim: WILEY-WCH verlag GmbH & Co., 2010. ISBN 978-3-527-70517-7.

⁶⁷ KILAROVÁ, Mgr. Tereza a JUDr. Ing. Romana ROGALEWICZOVÁ. *Realizace Cochemské praxe v České republice 2*. [online]. [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Killarova_Rogalewiczova-Realizace_Cochemske_praxe_v_Ceske_republice-2.cast.pdf

z Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, místních pracovníků MPSV a odborníků z řad mediační a probační služby. Každý měsíc se schází a sdílí společnou filosofii, která zní: *Prevence stupňování rodičovského konfliktu a důraz na odpovědnost rodičů za uzavření dohody ohledně péče o děti*. První testovací skupina odborníků má za sebou značný úspěch, takže se i další soudy rozhodly vyzkoušet tuto metodu.⁶⁸

Rodinná politika od roku 2019 aktualizovala opatření a jedním z nich je interdisciplinární spolupráce. Jejím cílem je podporovat kompetence rodičů a jejich odpovědnost a jako příklad uvádí Cochemský model. Promítá se zde snaha o snížení konfliktních rozvodů a posílení soudů, sociální práce a obecních úřadů.⁶⁹

V roce 2020 má Cochemskou praxi nebo se na ni připravuje zhruba 1/3 soudních okresů. Některé ji převzali podle Novojičínska nebo si ji přizpůsobili a upravili, např. Praha 8. Bohužel ne všichni soudci se do toho zapojili. Na některých soudech existují soudci, kteří nový model převzali a kteří zůstali u svého klasického způsobu. Nový model přinesl i zavedení dalších nástrojů, např. vzdělávání rodičů, rodičovský plán či soudního tajemníka. Rodiče už dostávají jednotné informace od jednotlivých orgánů. Pokouší se také o snížení zátěže soudců a pracovníků OSPOD, protože jsou zahlceni nevyřešenými případy, které pak vedou k ohrožení dětí.⁷⁰

V Německu po 14 letech zhodnotili činnosti v rámci Cochemské praxe. Všechny strany dospěly k závěru, že z něho mohou čerpat řadu pozitiv. Dochází jednak k trvalé udržitelnosti rozhodnutí rodičů, dále jednotlivé zúčastněné obory nabyly prestiže a samy strany referují o spokojenosti s průběhem případu.⁷¹

⁶⁸ KUCHAROVÁ, Věra a kol. *Zpráva o rodině* [online]. Praha: VÚPSV, 2017 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/578124/Zprava_o_rodine.pdf/7e790f82-3a57-f621-09b5-80e52aa59c31

⁶⁹ *Aktualizovaná Koncepce rodinné politiky* [online]. 20. května 2019 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/wp-content/uploads/2019/09/Aktualizovana%CC%81-Koncepce-rodinne%CC%81-politiky-2019.pdf>

⁷⁰ KUCHAROVÁ, Věra a kol. *Zpráva o rodině* [online]. Praha: VÚPSV, 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bd-c63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

⁷¹ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind: Die "Cochemer Praxis" - Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Schwarzkopf & Schwarzkopf, 2007. ISBN 3896027840.

2. Falešné obvinění

V české literatuře se objevuje falešné nebo křivé obvinění velmi zřídka, je to tím, že teprve nedávno bylo uzákoněno v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. § 345 Křivé obvinění § 346 Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek.

Falešná obvinění jsou poměrně vzácná, tvoří pouze pár procent z celkových udání z pohlavního zneužití. Vyskytují se v rozvodovém řízení, je to snaha jednoho rodiče získat určité výhody, nejčastěji dítě do své péče. Dalším příkladem jsou případy hromadného zneužití. Nezneužitě dítě se vžije do pocitů obětí.⁷²

Většina rozvádějících se partnerů se snaží zbytečným konfliktům vyhnout, ale bohužel jsou tady i případy, kdy jeden nebo i oba manželé se snaží co nejvíce druhému uškodit např. obviněním z ohrožování výchovy dítěte § 201 či z pohlavního zneužití § 187. Samozřejmě takový druh obvinění musí být řádně prošetřen hlavně nezletilé dítě. Pokud se prokáže, že k žádnému podobnému činu nedošlo, je na místě, aby bylo zahájeno trestní řízení proti oznamovateli. Ten může být odsouzen za křivé obvinění odnětím svobody na 2 až 8 let.⁷³

Křivé obvinění je formou projekce vědomé či nevědomé např. rodičova sexuální fantazie je přenášena na druhého rodiče a dítě. Projekce je založena na vymyšlených obviněních z pohlavního zneužívání a v rozvodovém řízení se tento jev vyskytuje poměrně často.⁷⁴

V dnešní době se z toho v České republice začíná stávat fenomén. Nemusí jít čistě o obvinění z pohlavního či sexuálního zneužití, ale také z psychického, fyzického domácího násilí. Po obvinění je často přerušen styk s obviněným rodičem až na několik měsíců. Dochází také k zničení psychického stavu rodiče a zároveň utrpí i jeho společenská pověst. Dítě musí být ihned vyšetřeno speciální odborníkem, který určí pravdivost obvinění. Rodič, který druhého partnera obvinil, se většinou chová iracionálně. Místo toho, aby svoje domněnky potvrdil u dětského lékaře, tak se snaží najít kterékoliv odborníky, kteří obvinění potvrdí. Následuje ohlášení na OSPOD či policii. Falešné obvinění většinou doprovází Syndrom zavrženého rodiče. K postihu rodiče za křivé obvinění bohužel moc nedochází.⁷⁵

⁷² WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-419-9.

⁷³ NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1449-3.

⁷⁴ BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud dítěte, jehož rodiče procházejí nebo již prošli rozvodem)*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1089-2.

⁷⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

V roce 1986 Dr. Gordon J. Blush a Karol L. Ross představili svůj výzkum, který byl připraven pro profesionály při obhajování práv dětí při výskytu syndromu falešného sexuálního obvinění v rozvodu (*Sexual Allegations In Divorce*, SAID). V jejich studii poukázali na sexuální falešné obvinění, které se objevuje v průběhu rozvodu či těsně po něm. Dále zjistili, že se tento typ případů odlišuje od falešného sexuálního obvinění u nerozvádějících se rodin. Je obvyklé, že rozvádějící se partneři chtějí toho druhého prezentovat v co možná nejméně lichotivých obrazech. Každý rodič chce dát najevo, že on nebo ona jsou tou nejlepší volbou, a proto se snaží ukázat druhého rodiče ve špatném světle. Definovali, jak mohou vypadat charakteristické znaky profilu osoby, která obviní druhého rodiče. Za prvé se prezentuje jako strachující se rodič, věřící, že je obětí manipulace, nátlaku, fyzického, sociálního nebo sexuálního zneužívání v manželství. Za druhé se projevuje jako oprávněný obhájce dítěte. Za třetí je potencionálně psychotický, protože sám nebo sama chce věřit v obvinění a nedochází jí/mu, co se vlastně děje.⁷⁶

Křivé obvinění se skoro vždy objeví pouze po separaci partnerů a po právní akci, kterou začíná rozvod. Rodina má znaky dysfunkce a nevyřešeného rozvodového konfliktu. Ten obvykle představuje jako skryté vyřčené či nevyřčené problémy. Rodič neustále bere dítě k nějakému „expertovi“, který ho zkoumá či léčí.⁷⁷

2.1. Syndrom zavrženého rodiče

Termín *Parental Alienation Syndrome* (PAS) zavedl Richard A. Garden v roce 1985 a definoval ho jako poruchu, která vznikla především v kontextu opatrovnického sporu. Ačkoliv spor je nejčastější mezi rodiči, může vzniknout i v dalších typech konfliktů v péči o dítě. Hlavním projevem je očerňování rodiče druhým rodičem, dítětem a kampaň nemá opodstatnění proti dobrému, milujícímu rodiči. Je to výsledek kombinace programování rodičovské indoktrinace a dětského očerňování cíleného rodiče. Způsobení PAS v dítěti je forma emocionálního týrání, protože výsledkem může být zničení dětského vztahu s dobrým a milujícím rodičem.⁷⁸

Dr. Garden si při své práci začal uvědomovat, že v případech, kde figurují rozvodové jevy, často dítě zavrhne rodiče. Většina případů měla jisté podobnosti chování

⁷⁶ TONG, Dean. *Elusive Innocence: Survival Guide for the Falsely Accused*. Lafayette, Louisiana: Huntington House Publishers, 2002. ISBN 1563841908.

⁷⁷ Blush, Gordon J., and Karol L. Ross. "Sexual Allegations in Divorce: The Said Syndrome." *Conciliation Courts Review*, vol. 25, no. 1, June 1987, p. 1-12. *HeinOnline*, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr25&i=3>

⁷⁸ GARDNER, Richard A., S. Richard SAUBER a Demosthenes LORANDOS. *The international handbook of parental alienation syndrome: conceptual, clinical and legal considerations*. Springfield, Ill.: Charles C. Thomas, c2006. ISBN 0398076472.

všech zúčastněných osob. Děti milovaly své dnes už nenáviděné rodiče a hlavně jejich nenávist neměla opodstatnění.⁷⁹

Existuje 8 diagnostických kritérií:

1. nenávistná kampaň proti cílenému rodiči
2. absurdní opodstatnění nenávisti
3. nevědomá ambivalence
4. nezávislost proti druhému rodiči
5. automatický souhlas s programujícím rodičem
6. absence pocitu viny
7. opakování slov programujícího rodiče
8. rozšířená nenávist na okolí zavrženého rodiče (širší rodina, přátelé, ...) ⁸⁰

Nejenže dítě zcela zavrhne druhého rodiče a své city k němu, ale zároveň se tím zabrzdí emocionální vývoj a naruší se jeho sebedůvěra. Uvědomí si, že jeho polovina je tvořena něčím, co je zavrženíhodné. Dále se naruší jeho psychosociální vývoj. Má sníženou absenci sociální diferenciaci a uznávání autorit. To všechno na něm může nechat dlouholeté až doživotní následky.⁸¹

V České republice byl termín PAS až do roku 1996 skoro neznámý. Zнала ho pouze úzká skupina expertů, kteří četli zahraniční literaturu. Postupem času se u nás zviditelňoval a dokonce MPSV nechalo pár knih od Dr. Gardner přeložit a mají fungovat jako doporučující manuál pro pracovníky OSPOD. Bohužel PAS stále není uznán v Mezinárodní klasifikaci nemocí.⁸²

2.2. Syndrom falešné viktimizace

Syndrom je poměrně neznámý, většinou se využívá v souvislosti se stalkingem, někteří odborníci ho používají i na vymyšlená znásilnění nebo u Münchhausenova syndromu. Výzkumy se zaměřují hlavně na důvody a charakteristiku falešných obětí. Falešné oběti rozděluje na oběti, které účelově klamou a ty, které mají narušené vnímání

⁷⁹ WARSHAK, Richard Ades. *Rozvodové jedy*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-439-X.

⁸⁰ GARDNER, Richard A. *The parental alienation syndrome: a guide for mental health and legal professionals*. Cresskill, N.J.: Creative Therapeutics, c1992. ISBN 0933812248.

⁸¹ BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud dítěte, jehož rodiče procházejí nebo již prošli rozvodem)*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1089-2.

⁸² BAKALÁŘ, Eduard. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

reality. Mezi základní motivy se řadí pomsta, touha nebo získání určitých finančních či materiálních výhod.⁸³

2.3. Výzkum z Velké Británie a ze Spojených států amerických

Teoretická východiska falešného obvinění z domácího násilí v rozvodu případně v porozvodové péči jsou těžko dohledatelná. Nejvíce se tomu věnují odborníci z USA, ale nalezla jsem poměrně rozsáhlou studii i z Velké Británie. Níže uvádím konkrétní studie a snažím se stručně obsáhnout nejpodstatnější informace, které mi pomohou při vlastním výzkumu.

2.3.1. Spory mezi rodiči ohledně kontaktu s dítětem a falešné obvinění ze sexuálního zneužívání: Co říkají výzkumy? (Velká Británie)

K falešnému obvinění ze sexuálního zneužívání dochází po rozvodu nebo rozluce. Většinou obviní matka nepřítomného otce, aby mu znemožnila styk s dítětem. Důvodem může být pomsta, kterou má rodič zaplatit za způsobenou újmu. V současné době neexistuje ucelený návod, jak rozlišit, jestli k sexuálnímu zneužití došlo či nikoliv. Autor doporučuje použít hned několik testů, přístupů současně. Mezi ně zahrnuje osobnostní testy, pohovory, evaluaci dokumentů apod.

Znalci posuzují na základě jmenování soudu, jejich přístupy mohou být různé. Je však důležité, aby se v zásadních otázkách jako je nezávislost či nepředpojatost nelišili. Mezi základní hodnocení patří:

1. posuzování prohlášení učiněným dítětem, žalobcem a obviněným,
2. posuzování dítěte nebo dětí z hlediska sexuálního zneužívání,
3. posuzování obviněného z hlediska platnosti obvinění vznesených proti němu,
4. posuzování žalobce pro platnost vznesených obvinění,
5. posuzování rodičů a dítěte samostatně a společně v různých kombinacích,
6. posuzování dalších osob spojených s konfliktem (tj. příbuzní, přátelé obou rodičů)

Následuje výčet bodů, které shrnují poznatky odborníků.:

1. Stalo se to podle dítěte a bylo správně posouzeno druhým rodičem nebo jinou osobu či oběma.
2. Zkreslování nevinných situací rezidentním nebo nerezidentním rodičem.

⁸³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

3. Rodič přesvědčí dítě, že došlo k zneužití, ačkoliv se to nestalo.
4. V minulosti se k diagnostice používaly panenky či kreslení sebe (dítěte) a rodiny. Tento přístup byl zdiskreditován.
5. Dítě používá slova, která nezná či neodpovídají věku např. „úchyl“ nebo „pokusit se o pohlavní styk“.
6. Děti občas říkají, že se jich rodič dotkl na intimních místech. Hlubkovým dotazováním lze dojít ke skutečnosti.
7. Dojde-li k sexuálnímu zneužití, mohou se objevit i psychické problémy. Je nutné, aby dítě poskytlo co nejpodrobnější informace v „dětském jazyce“.
8. Pachatele lze poznat podle snahy utajit informace. Dále podle jeho „péče“ o dítě.
9. Pokud dítě používá vypůjčené scénáře nebo fráze, je pravděpodobné, že ke zneužití nedošlo.
10. Pokud je dítě zneužíváno, tak se většinou bojí či váhá informace poskytnout. Dítě, které je naprogramované, nemá problém mluvit o sexuálním zneužití.
11. Zneužití děti jsou zklamáním pro násilníka i druhého rodičem, protože cítí, že je měli od toho ochránit.
12. Záleží také na tom, kdy údajné násilí začalo, jestli před nebo po tom, co se začalo projevovat nepřátelství mezi rodiči. Pokud po, může se jednat pouze o snahu separovat druhého rodiče od dítěte.
13. Dítě občas obviní někoho, kdo se mu nelíbí, protože ví, že mu budou věřit.
14. Dítě si může také obvinění vymyslet, aby odradilo pozornost od něčeho, co udělalo.
15. Dítě se může snažit tímto způsobem získat pozornost.
16. Rezidentní rodič používá dítě k tomu, aby si mohl vytvořit nepravděpodobné a dramatické tvrzení o sexuálním zneužití.
17. Traumatem sexuálního zneužití může být i snění či snaha mít sexuální styk s jinými dětmi či dospělými. Děti pouze napodobují chování, které viděly dělat dospělé doma nebo jinde.
18. Potencionální pachatel by měl být intenzivně vyšetřován expertem. Pokud rodič neprojevuje stud a naopak o tom hovoří otevřeně, může to být známka toho, že k žádnému sexuálnímu zneužití nedošlo.
19. Rodič, který je velmi moralisticky založený, může vidět sexuální zneužití i v nevinných hrách s druhým rodičem. Poté mohou vložit svoji myšlenku dítěti,

kteřé důsledkem toho zavrhne rodiče a bude veřejně mluvit i o sexuálním zneužití.

20. Skuteční násilníci mají některé tyto následující znaky, ne však nutně všechny.

- a. Mohou pocházet z dysfunkční rodiny a sami mohli zažívat emocionální násilí či byli sexuálně zneužití.
- b. Mohou mít nízkou inteligenci až retardaci nebo trpí psychózami.
- c. Mohou mít silnou deviantní sexuální touhu.
- d. Mohou být závislí na alkoholu, drogách či obojím.
- e. Mohou trpět kognitivním zkreslením – ospravedlňují své pedofilní chování jako právo.
- f. Mohou mít psychopatické tendence – nízká úroveň empatie.
- g. Mohou být impulzivní.
- h. Mohou mít špatnou soudnost.
- i. Mohou být příliš dominantní či pasivní, a proto mají nedostatek asertivního chování.
- j. Mohou mít narušené vztahy s dospělými.
- k. Mohou být odmítáni dospělými jako sexuální partneři.
- l. Mohou sbírat dětskou pornografii nebo ji vyhledávat na internetu.
- m. Mohou preferovat zaměstnání, kde jsou obklopeni dětmi.
- n. Mohou být odsouzeni za pedofilii v minulosti.⁸⁴

2.3.2. Četnost falešných obvinění ze sexuálního násilí na dětech: Kritická reflexe (Spojené státy americké)

Bernet v roce 1993 rozdělil falešné obvinění do 4 kategorií (falešné obvinění ve sporu o péči, vyplývající z psychologických poruch žalobce, výsledek vědomých manipulací a z důvodu iatrogenních elementů). Thoennes a Tjaden v roce 1990 zveřejnili výzkum *The extent, nature, and validity of sexual abuse allegations in custody/visitation disputes*. Data sesbírali od zaměstnanců soudu k prozkoumání vzájemného vztahu mezi spory o děti a falešným obviněním ze sexuálního zneužívání. Vzorek čítal až 9 000 rodin se spory o péči o dítě, méně než 2 % se týkala také falešného obvinění ze sexuálního násilí (v rozmezí

⁸⁴ LOWENSTEIN, Ludwig F. Child Contact Disputes Between Parents and Allegations of Sex Abuse: What Does the Research Say? *Journal of Divorce and Remarriage* [online]. 2012(53:3), 194-203 [cit. 2020-10-19]. ISSN 10502556. Dostupné z: doi:10.1080/10502556.2012.663267

od 1 % do 8 % napříč územím). Pokud vyloučíme území s nejnižším procentem, vzroste celková míra na 3 %. Vznešené obvinění bylo vnímáno jako nepravděpodobné u 38 % dětí ve věku 1 – 3 let, 44 % u dětí ve věku 4 – 6 let a 29 % u dětí ve věku 7 let a starších. Dále bylo obvinění vnímáno jako falešné ve 33 % případech, kdy byla matka proti otci, ve 41 % případech otec proti matce, ve 45 % rodič proti třetí osobě.⁸⁵

2.4. Nezneužívající rodič

Pokud k sexuálnímu zneužívání opravdu dochází, druhý nezneužívající rodič má určité charakteristické znaky, prožívání, reakce.

K hlavní charakteristice zařazujeme pocit naprostého selhání. Prožívá pocity, že selhal jako rodič a ochránce dítěte. Na základě tohoto vnitřního prožívání se pak rodič snaží buď dítěti zcela vyhýbat, nebo se chovají dezorganizovaně. Většinou u matek jako nezneuživatelek dochází k tomu, že mohou tento vztah nepřímo podporovat, jejich chování je zpravidla submisivní.⁸⁶

Uvádím 8 reakcí nezneužívající matky, pokud je zneužívatelem otec.

1. Matka po zjištění zneužívání okamžitě opustí otce a skutečnost nahlásí na OSPOD nebo na krizové centrum pro děti (KCD) a chce požádat o rozvod.
2. Matka uvěří dítěti a snaží se ho ochránit a podporovat ho. Případ nahlásí na linku důvěry nebo KCD, ale nechce rozbít rodinu, přijímá navrhovaná léčení.
3. Matka po zjištění věří dítěti, ale chce po otci potvrdit nepravdivost tvrzení, poté přejde částečně či zcela na stranu otce. Její postoj je kolísavý.
4. Dítě to řekne matce a ta mu doporučí, aby se vyhýbalo otci. Nikomu se nesvěří.
5. Matka konfrontuje otce se skutečností a on ji popře. Matka důvěruje otci.
6. Matka odmítne tvrzení dítěte a obviní ho z nemravných myšlenek.
7. Matka sama zjistí zneužívání, ale ignoruje ho.
8. Matka zneužívání podporuje ve prospěch ochrany ostatních dětí.⁸⁷

⁸⁵ O'DONOHUE, William, Caroline CUMMINGS a Brendan WILLIS. The Frequency of False Allegations of Child Sexual Abuse: A Critical Review. *Journal of Child Sexual Abuse* [online]. 2018(27:5), 459-475 [cit. 2020-10-19]. ISSN 547-0679. Dostupné z: doi:10.1080/10538712.2018.1477224

⁸⁶ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5.

⁸⁷ MALÁ, Eva, Zdeněk SOVÁK a Jiří RABOCH. *Sexuálně zneužívané děti*. Praha: Psychiatrické centrum, 1995. Zprávy (Psychiatrické centrum). ISBN 80-85121-99-9.

II. Praktická část

1. Cíl a metodologie výzkumu

1.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda organizace, které se setkaly s tématem falešného obvinění v procesu rozhodování o péči o dítě v rozvodu, mají ucelené metodiky k práci s žalobci/žalobkyněmi, případně z čeho vycházejí. Dále mně pak zajímaly rozdíly v postupu.

1.2. Charakteristika zkoumaného vzorku

Výběr vzorku jsem vybrala na základě dostupnosti a dobrovolnosti. Oslovila jsem organizace nebo vybrané pracovníky různých organizací na základě stanoveného klíče a požádala je o účast na výzkumu.

Výběrový postup na základě dobrovolnosti a dostupnosti je charakteristický specifickým sběrem dat nebo nedostatkem informací zkoumaného vzorku. Výběr vzorku na základě dobrovolnosti je založen na dobrovolné účasti a nenuceném postoji výzkumníka k respondentům. Výběr vzorku na základě dostupnosti zohledňuje výzkum, u kterého je nedostatek vstupních informací a jejich dostupnost.⁸⁸

Stanovený klíč k výběru respondentů:

- Organizace, která pomáhá klientům v rozvodovém řízení.
- Organizace, která přišla do styku s klienty, kteří křivě obvinili partnera z domácího násilí.

Z důvodu ochrany osobních údajů (*General Data Protection Regulation* - GDPR) jsou informace o organizacích a vybraných pracovnících níže upraveny.

1.2.1. Organizace A

Založení: 2. polovina 90. let 20. století

Forma poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

Cílová skupina:

- děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy

⁸⁸ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

- rodiny s dítětem/děťmi
- etnické menšiny

Věková kategorie:

- děti předškolního věku (1 - 6 let)
- mladší děti (7 –10 let)
- starší děti (11 – 15 let)
- mladí dospělí (19 – 26 let)
- dospělí (27 – 64 let)

Lokalita: Praha

Vybraný pracovník

- Pozice: ředitel
- Vzdělání: vyšší odborné (Doc.)
- Doba působení v organizaci: přes 20 let

1.2.2. Organizace B

Založení: začátek 21. století

Forma poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

Cílová skupina:

- Oběti domácího násilí

Věková kategorie:

- bez omezení věku

Lokalita: Jihomoravský kraj

Vybraný pracovník

- Pozice: ředitel
- Vzdělání: vysokoškolské (Mgr.)
- Doba působení v organizaci: 4 roky

1.2.3. Organizace C

Založení: začátek 21. století

Forma poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

Cílová skupina:

- rodiče s dětmi/dítětem

Věková kategorie:

- bez omezení věku

Lokalita: Praha

Vybraný pracovník

- Pozice: ředitel
- Vzdělání: vysokoškolské (Mgr.)
- Doba působení v organizaci: přes 15 let

1.2.4. Organizace D

Založení: druhá polovina 90. let 20. století

Forma poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

Cílová skupina:

- rodiče s dětmi/dítětem
- partneři

Věková kategorie:

- bez omezení věku

Lokalita: Praha

Vybraný pracovník

- Pozice: diagnostický a poradenský psycholog
- Vzdělání: vysokoškolské (Mgr.)
- Doba působení v organizaci: přes 20 let

1.2.5. Organizace E

Založení: začátek 21. století

Forma poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

Cílová skupina:

- rodiče s dětmi/dítětem
- partneři

Věková kategorie:

- bez omezení věku

Lokalita: ČR

Vybraný pracovník

- Pozice: ředitel

- Vzdělání: vysokoškolské (Mgr.)
- Doba působení v organizaci: přes 5 let

1.2.6. Organizace F

Založení: začátek 21. století

Forma poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

Cílová skupina:

- děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- oběti domácího násilí
- oběti trestné činnosti
- osoby v krizi
- rodiny s dítětem/děťmi

Věková kategorie:

- bez omezení věku

Lokalita: Jihočeský kraj

Vybraný pracovník

- Pozice: sociální pracovnice
- Vzdělání: vysokoškolské (Mgr.)
- Doba působení v organizaci: 2 roky

1.3. Výzkumná metoda

Ve výzkumu jsem zvolila metodu Interpretativní fenomenologickou analýzu a metodu sběru dat polostrukturovaný rozhovor.

1.3.1. Interpretativní fenomenologická analýza

Interpretativní fenomenologická analýza (*Interpretative phenomenological analysis*, IPA) se zaměřuje na pochopení a vyložení skutečnosti z pohledu jednotlivce. Pomáhá porozumět, jak člověk vnímá událost nebo proces na základě své jedinečné zkušenosti. Jedná se o teorii, která kombinuje tři přístupy fenomenologii, hermeneutiku a idiografický přístup.⁸⁹

⁸⁹ ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

Fenomenologie je filozofický přístup ke studování zkušeností. Má mnoho odlišných zaměření a zájmů, ale všechny mají tendenci sdílet částečně zájem v přemýšlení o zkušenostech člověka skrze všechny různorodé aspekty. Pro psychology je klíč fenomenologické filozofie to, že nám poskytuje bohaté zdroje nápadů o tom, jak zkoušet a porozumět prožité zkušenosti. Dalším přístupem, který má silný vliv na interpretativní fenomenologickou analýzu, je hermeneutická verze fenomenologie. V IPA nabízí teoretický vhled a rozvíjí její interpretaci. Jedná se o správné pochopení a výklad textů. Poslední přístup, ze kterého IPA čerpá, je idiografický. IPA studie mají obvykle malý počet účastníků a cílem je vyjevit něco ze zkušenosti z každého participanta. Součástí je také objevit v detailech podobnosti a odlišnosti mezi každým případem. Poté je možné posunout to na více obecné tvrzení.⁹⁰

1.3.2. Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor se řadí mezi hloubkové rozhovory a vychází z předem připravených otázek a témat, jež jsou důležité k závěrečnému vyhodnocení. Tento druh rozhovoru působí nenásilnickou formou a poskytuje výzkumníkovi možnost volnosti, která se přizpůsobuje individuálnímu přístupu.⁹¹

Jde o velmi často používanou metodu v rámci IPA, protože výzkumník má možnosti prozkoumat, co se z rozhovoru vynořuje, i když to neměl v plánu. Je to přínosné, protože to může směřovat na aspekt fenoménu. Respondent je v roli odborníka z důvodu své ojedinělé zkušenosti, kterou jako fenomén zkoumáme.⁹²

1.4. Formulace výzkumných otázek

Při analýze dat se zaměřím na postupy pracovníků vybraných organizací v situacích, kdy se domnívají, že dochází k falešnému obvinění z domácího násilí. Jak vybraní pracovníci reagují na tuto situaci. Zda mají ucelený postup jako organizace nebo každý pracovník postupuje podle svých vědomostí, zkušeností. Dále budu jednotlivé postupy organizací navzájem porovnávat, jestli se shodují či nikoliv, případně jak a v čem.

⁹⁰ SMITH, Jonathan A. *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. SAGE publication, 2009. ISBN 1446243257.

⁹¹ JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0586-1.

⁹² ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTÝCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

Po prvním rozhovoru jsem určila další výzkumnou otázku. A to jestli mají pracovníci v organizaci interní pravidla, která se věnují nedůvěryhodným či problematickým klientům, a pokud ano, jaký mají postup práce s nimi. Problematického klienta zde definuji jako toho, který vytváří dojem pochybného rodiče.

Chci také prozkoumat, jestli se dá stanovit míra úspěšnosti jejich postupů nebo jaký význam přiřkládají pracovníci této problematice.

Očekávám, že se při rozhovorech objeví téma následků velmi konfliktního rozvodu na děti, dále téma skutečného domácího násilí nebo otázka postihů, trestů vůči osobě, která vědomě falešně obvinila druhého rodiče z domácího násilí.

1.5. Způsob provedení výzkumu

Způsob sběru dat jsem si zvolila rozhovor, který byl uskutečněn buď online formou (Zoom, Teams, e-mail, apod.) nebo telefonním hovorem. V obou případech jsem si rozhovory nahrávala a následně přepsala. V případě e-mailu mám zaznamenané odpovědi respondenta. Měla jsem připravenou základní osnovu otázek, na které jsem chtěla znát odpověď, ale pokud respondent odbočil od otázek, nechala jsem tomu volnou formu, protože mě zajímalo, kam nás rozhovor zavede. U jednoho rozhovoru jsem doplnila informace z dokumentů, které jsem obdržela od respondenta.

Rozhovory trvaly od 14 minut až po 44 minut, záleželo na ochotě respondenta či jeho znalostech v dané problematice, nebo zda mě zaujalo nějaké téma, které jsem chtěla více prozkoumat.

Oslovila jsem přes 40 organizací, u kterých jsem se domnívala, že se s touto problematikou setkaly. Obdržela jsem jen 9 odpovědí, z toho 3 organizace odmítly osobní setkání z důvodu vládních opatření v boji proti Covid-19 a online rozhovor z důvodu přetížení či nedostatku pracovníků. Pouze 1 odpověď obsahovala informaci o nezájmu, protože nevěděli, jak by měli falešné obvinění poznat.

1.6. Metoda vyhodnocení dat

V procesu analýzy a vyhodnocení dat jsem postupovala podle Interpretativní fenomenologické analýzy. Dále jsem uplatnila otevřené kódování a poté selektivní kódování.

V rámci otevřeného kódování se nejprve data rozdělí na významové jednotky. Významovou jednotkou může být slovo, věta, odstavec. Já jsem zvolila kódování vět (*line-by-line coding*). Každá věta obdrží kód. Tento proces je označený jako konceptualizace.

Jednotky jsou dále seskupovány dle označení. Lze v nich pozorovat určité vlastnosti, vztahy, apod.⁹³

Selektivní kódování se zaměřuje na rafinování. Toto kódování dává určité analytické schopnosti, které jsou potřeba při identifikování analytických konceptů.⁹⁴

⁹³ GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.

⁹⁴ BRAUN, Virginia a Victoria CLARKE. *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Los Angeles: SAGE, 2013. ISBN 1847875815.

2. Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Na základě otevřeného a selektivního kódování jsem určila několik kategorií, kterým se budu věnovat odděleně a následně je budu propojovat.:

- Rozvodový konflikt
- Přístupy organizací
- Falešné obvinění

2.1. Kategorie – Rozvodový konflikt

2.1.1. Organizace A

Rodiče v rozvodové konfliktu jsou citlivější na podněty. Je to z důvodu, že jsou dlouhodobě pod tlakem a neustále přemýšlejí nad rozvodovým konfliktem. Každý týden jim mohou chodit oznámení z OSPODu, na která musejí reagovat a dokazovat znovu a znovu, že obvinění ze zanedbání péče jsou neopodstatněná.

Z tohoto důvodu mohou také pociťovat sníženou sebedůvěru, strach, stud, osamění, vztek nebo pociťovat obavu ze ztráty milovaného člověka.

„Jsou dlouhodobě frustrováni. Cítí se ukřivdění, podhodnoceni. Nechápu, co se děje. Proč jsou tam různé návrhy atd. atd.“

Manipulativní člověk, který se nachází v takové situaci, se snaží využít všechny prostředky, aby získal dítě/děti do své péče. Může si vyžádat různé odborné posudky na dítě, oslovit různé organizace a vodit dítě od jednoho odborníka ke druhému. V rámci rozvodového řízení v České republice je tato praktika velmi běžná. Pokud je posudek vytvořen na podnět rodiče, soudy mu mnohdy nedůvěřují a není brán v úvahu v rámci opatrovnického řízení. Je to z důvodu, že zaplacený odborník je většinou na straně toho, kdo mu zaplatil za vyhotovení. Dále může být zmanipulovaný, protože slyšel pouze jednu stranu případu. Některé organizace z tohoto důvodu chtějí komunikovat s oběma rodiči případně i s dítětem.

„když přijímáme nového klienta, tak se ptáme, kolikátá jsme organizace, kterou žádáte o pomoc. Jak dlouho Váš problém trvá. Jestli jste absolvovala nějaké soudní řízení, máte už něco za sebou. Jaká je vůbec zkušenost s pomáhajícími organizacemi v téhle Vaší sociální situaci nebo rodinné situaci. A když už tam prošlo několik znaleckých posudků, že už tam bylo několikáté stání u opatrovnického soudu ohledně svěřeni dítěte do péče. Že už

tam je dlouhodobě nefunkční střídavá výchova atd. (...) Takže už to dává otazníky, co vlastně ten člověk říká a je.“

Největší následky to většinou zanechá na dítěti. Ve snaze získat dítě do péče, přestanou vnímat samo dítě, ale pouze svoji snahu poškodit, zničit či zostudit svého současného partnera/rku. Dítě tak slouží pouze jako prostředek k uspokojení potřeb. Toto chování rodičů může dítě velmi dobře vnímat a začne pocítovat, že není milováno kvůli tomu, jaké je, ale kvůli tomu, co může rodiči nabídnout. To často vede k markantnímu podhodnocování. Dítě se může snažit splnit všechna vyřčená i nevyřčená přání rodiče i na úkor sebe.

„A každé dítě je nádoba křehká, takže se to může na něm odrazit. Může se chovat, jako že se ho to skoro netýká, nebo to může ohrozit jeho budoucí vztahy, nebo to může dítě dohnat k sebevraždě, protože nechce ztratit maminku a zároveň nechce ztratit tatínka. Těch dopadů je. Každé dítě je jiné povahy, jiného věku. Ale je to prostě špatně. Aktuálně i do budoucna. Jak se tátovi podívá do očí, až mu bude šedesát. Nebo já nevím co. Rodiče by neměli dětem ubližovat, rodiče je mají chránit právě před všemi těmihle dopady.“

2.1.2. Organizace B

Rodiče, kteří přijdou do organizace za účelem získat jen vybrané informace či potvrzení, aby jim to pomohlo v opatrovnickém soudu, většinou organizaci neposlouchají a neřídí se všemi jejími návrhy, a tak lze odhalit manipulativní rodiče. Vnímají pouze ty informace, které jsou pro ně potřebné a ze kterých by mohli něco vytěžit. Pokud jim pracovník řekne některou tuto informaci, zaměří se pouze na ni a neposlouchají další, případně poděkují a sezení rychle ukončí, aby mohli podniknout určité kroky, které jim pracovník sdělil.

„Když ten člověk využívá, používá tu problematiku účelově, tak ta naše doporučení nefungují. Když vydám třeba nějaký zabezpečující plán, tak ten člověk se vymlouvá a nechce dělat. Postupně začínají zapadat i jiné souvislosti. Je to taky na základě našich zkušeností.“

Dítě v rodičovském konfliktu funguje pouze jako nástroj pomsty či prostředek k získání cíle. Používají ho jako zástěrku pro svůj cíl. Dítě však v tomto procesu neuvěřitelně trpí a mnohdy si následky ponese značnou část života. Toto tvrzení mi potvrdily všechny organizace, které se účastnily mého výzkumu ať už nyní nebo v předchozích výzkumech. To, že je dítě takto vnímané rodičem, považují za jeden z nejzávažnějších následků a snaží se rodiče s tímto tvrzením konfrontovat.

„Rozvodový konflikt jako takový je těžký téma, které má výrazný dopad na děti. Pokud se bavíme o tom, že rodiče je mají jako rukojmí prostě v tom konfliktu, tak to většinou odnesou ty děti. A to je docela závažný problém, protože ty děti nesou spoustu věcí v tom životě a ty děti se pak špatně opravují...“

Mnoho organizací nabízí různé programy, které se zaměřují na pomoc rodičům při rozvodu. Nabízí nejen psychickou pomoc na přijetí a vyrovnání se s rozchodem, ale nabízí také, jak se podívat na rozvod očima dítěte nebo jak komunikovat s druhým partnerem. Díky těmto programům se může snížit počet konfliktních rozvodů. Rodinná politika v České republice také začala vnímat potřebu motivovat a podporovat rodiče ke smírnému rozvodu (např. zavedením minimálního výživného na dítě, rozlišením výše soudního poplatku pro případ nesporného rozvodu apod.). Na základě těchto opatření dochází také ke snížení problémových rozvodů.

„Ale organizace B má taky možnost nabídnout program (název) je to skupinové setkání určené rodičům, který prochází rozvodem, s cílem minimalizovat to, co se v tom rozvodu děje, a naučit rodiče spolu komunikovat. Již běží X běh, máme s tím několikaletou zkušenost. Je to práce na tom, jak ten konflikt vidět, jak mu můžu zabránit. Má to velký význam. U 1/3 ten program nemá žádný efekt. 1/3 to vnímá, ale nedokáže se od toho oprostit a na 1/3 to má skutečný význam. Můžou i ty informace sdělit dalším rozvádějícím se a to je další efekt.“

Když se rodič obrací na nějakou organizaci ohledně rodinných situací, měl by si zjistit, jak pracuje. Některé organizace pracují s jednou stranou, což může být problematické. Jiní vyžadují práci s celým rodinným systémem, nebo pouze s rodiči. Práce s celým rodinným systémem dokáže rozlišit manipulativního rodiče, dále může pomoci s konfliktními rozvody, protože nemusí dojít k nejasnostem, a rodiče si mohou navzájem utřídit své priority a potřeby. Do rozhodování může být zapojeno i nezletilé dítě, a tím může získat více pocit důležitosti v opatrovnickém řízení nebo si uvědomit své vlastní potřeby vůči rodičům. Rodiče mnohdy mohou mít pocit, že vědí, co je pro dítě nejlepší bez toho, aby znali jeho názory, postoje či pocity.

„My ještě zastáváme filozofii, že pokud je potřeba pracovat s rodinným systémem, tak je to hodně o práci rodičů, aby řešili tu situaci. Potom pokud se nedaří stabilizovat tu práci s rodiči, tak je potřeba řešit to dítě. Kdyby se událo něco dramatického pro to dítě, tak je potřeba to ošetřit. To je úplně jiná situace. Ale jako v těch běžných konfliktech, tak stačí ta stabilizace skrze rodiče.“

2.1.3. Organizace C

Rozvodový konflikt mohou podněcovat i advokáti stran s cílem vše prodloužit a více vytěžit ze svých klientů. Toto jednání uskutečňují, i když si mohou být vědomi, že může jejich přístup způsobit katastrofální následky na zapojené strany. Z tohoto důvodu nejspíš vzniklo *Collaborative law*, o kterém se zmiňuji výše. Dále to mohou podněcovat i rodina, příbuzní, známí a přátelé rozvádějících se rodičů z různých důvodů např. nesouhlas s výběrem nového partnerem, žárlivost, pomsta, strach ze ztráty vnuků/ček apod.

„V rozvodovém poradenství si spoustu lidí vymýšlí spoustu věcí a velmi často jsou s tím spojený advokáti, aby řekli ještě tohle, ještě tohle, že budou mít větší šanci u soudu.“

2.1.4. Organizace D

Ve velmi konfliktním opatrovnickém řízení se často vyskytuje Syndrom zavrženého rodiče, o kterém jsem se také výše zmínila. Je to jeden z následků vědomé a účelové manipulace s dítětem. Dítě je manipulováno proti svému rodiči s cílem odcizit ho a v horším případě navádět ho, aby řeklo, co daný rodič potřebuje. Nejvíce k tomu dochází v dlouhodobé nepřítomnosti druhého rodiče.

„To dítě ho nejenže neuvidí, ono ho začne nenávidět.“

2.1.5. Organizace E

Smrt je považována za situaci, která člověka zasáhne nejvíce a většinou způsobuje to, že se rodina a rodině blízcí se stmelují za účelem podpory v těžké životní situaci. Rozvod se v Holmes a Rahe stresové škále objevuje hned za smrtí, ale na rozdíl od smrti má odlišné účinky. Rodina a blízcí se rozdělují na většinou dvě skupiny, které si navzájem vyjadřují opovržení a nenávisť.

„Smrt sjednocuje, rozvod rozděluje.“

V rámci opatrovnického řízení se také posuzuje rodičovská kompetence. Většinou tu zprávu nejdříve vypracuje OSPOD a pokud je potřeba tak také znalec. Většina opatrovnických řízení se v České republice bez znaleckého posudku neobejde a je mu přikládána větší důležitost, než by správně měla být. Oba vypracované dokumenty, které předkládají soudu. Tyto diagnostiky se právě rodiče snaží zmanipulovat, aby vypadali kompetentnější než druhý rodič a ideálně, aby ten druhý rodič vypadal co nejméně schopný zvládat péči a výchovu dítěte. Většina rodičů je kompetentní k výchově.

„Ta rodičovská kompetence se nehodnotí podle toho, kdo jak umí vařit, ale jak jsem schopná, když se rozvádím, vyjít s tím druhým, vidět jeho roli v péči o naše děti, jak jsem schopná a ochotná vytvořit takové podmínky, které budou v pohodě, když bude dítě s tím druhým rodičem.“

Rozvod je krizová situace, kterou někteří rodiče nezvládají. Někteří si to dokáží uvědomit sami a osloví odborníka. Jiní bohužel potřebují občas pomoci, aby si uvědomili, co je ještě v pořádku a co už není, a k tomu by tu měl být soud a OSPOD. Pracovníci soudu a OSPODu mohou určit facilitátora nebo mediátora. Ti jim pomohou uvědomit si vlastní situaci a jednání, dále jim pomohou zorientovat se v jejich situaci.

„Když je to selhání v krizi, tak je potřeba na něj upozornit a netolerovat ho, je to asi normální, není potřeba to nějak trestat či odsoudit.“

Pracovníci většinou nedokážou odhalit manipulátora při prvním kontaktu. Je potřeba s těmi rodiči pracovat delší dobu a i tak je to někdy velmi komplikované. Už sociální pracovníci na OSPODu mohou něco detekovat a případně toho klienta upozornit na jeho jednání. Mohou ho odkázat na odborníky nebo organizace, kde mu pomohou v jeho nelehkém stavu.

„I kdybych na ty první schůzce nepoznala, že on je ten manipulátor, který tam tlačí tu oběť, tak v rodičovském plánu půjdeme do detailu a jeho chování se vyjeví. Já mám šanci to vidět, já mám šanci to vidět, že ty lidi konfrontuji, že na to nejsou připraveni ani ona ani on. Pak mám šanci vidět ty reakce a můžu ty věci detekovat.“

2.1.6. Organizace F

Manipulativní rodiče většinou nespolupracují ani s OSPODem ani se soudem. Může se to projevit pasivní či aktivní agresivitou. Všechno na soudu a OSPODu odsouhlasí, ale jejich sliby nejsou následně právně vymáhány či nejsou orgány donuceni k jejich splnění a z toho důvodu může vzniknout dlouholetý spor o dítě.

„Takové osoby spolupracovat nechtějí, a pokud ano, tak jen proto, že si cíleně vytváří prostředí, podmínky a materiál pro „důkazy“ vedoucí k zavržení druhého rodiče. Většinou s nimi nehne nikdo a nic. Bohužel.“

Edukace rodiče o jeho jednání a možných následcích by měla probíhat ve všech orgánech a organizacích. Může to být jedna z možností, jak předejít konfliktnímu rozvodu a ušetřit dítě devastujících následků.

„Je naší povinností upozornit takovou osobu na všechny důsledky, které toto jejich chování bude mít na ně i na dítě.“

2.1.7. Shrnutí

Všechny organizace se shodly, že rozvodový konflikt je velmi závažný problém, který se odráží na celém rodinném systému a většinou to má fatální následky pro dítě, které si to může nést značnou část života či doživotně.

Rodiče, kteří vyvolávají rodičovský konflikt, jsou většinou manipulátoři, které spíše zajímá vzniklá křivda než dítě samotné.

Rozpory jsem našla v tématu, jak donutit rodiče spolupracovat a jaké následky z toho vyvodit. Některé organizace vycházely ze zkušeností, že ve velmi konfliktním rozvodu mnohdy nelze rodiče obrátit ke komunikaci a spolupráci. Jiné zastávaly stanovisko, že je nutná důsledná edukace nebo uložení nápravných trestů soudem či OSPODem, které rodiče donutí k plnění povinností.

2.2. Kategorie – Přístupy organizací

2.2.1. Organizace A

Většina organizací se řídí metodickými pokyny, manuály a stanovisky, které vydává Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dále se mohou řídit i jinými doporučeními odborníků z domácího či zahraničního prostředí, např. diagnostickou metodou SARA DN (*Spousal Assault Risk Assessment*), která vznikla v Kanadě a slouží k vyhodnocení možného rizika domácího násilí. Konkrétně tuto metodu využívají hlavně policisté či neziskové organizace, kde se dostávají do kontaktu s domácím násilím. U nás mají také organizace vlastní metodiky, pravidla, přístupy, interní pravidla apod., ale nemusí to být pravidlem. Vlastní metodiky jsou většinou založeny na zkušenostech pracovníků v dané organizaci.

„My máme napsáno v interních pravidlech, že pokud chtějí rodiče nějaké dobrozdání, že se dobře starají o děti nebo že jsou lepšími rodiči než OSPOD vyhodnotil, tak to je to upozornění. POZOR! POZOR! A my musíme rodiči říct, že když přinese jakýkoliv posudek, který si soud nevyžádá, tak na něj z pravidla soudy neberou ohled..... Taký většinou tyto závažný problémy děláme ve dvou. To je taky naše další pravidlo. Extrémně obtížné rozhovory děláme ve dvou. Jeden klade otázky a druhý sleduje proces a vnímá toho klienta, který většinou řekne víc než to kladení otázek.“

V každé organizaci mohou využívat jinou metodu, jak co nejlépe zmapovat daný případ, a nabídnout klientovi vhodnou službu. Mezi ně patří například níže uvedený

anamnestický rozhovor, který pomáhá k navázání vztahu s klientem a zároveň o něm mapuje základní informace. Jeho součástí může být i diagnostický rozhovor. V případě hlubšího a dlouhodobějšího kontaktu s případem může být využit např. psychogenetický rozbor.

„Takový ten úplně běžný anamnestický rozhovor sociálního pracovníka, který říká úplně všechno, odkud ten klient přichází.... Ten anamnestický rozhovor je takový široký vějíř.“

2.2.2. Organizace B

Některé větší organizace mají výhodu, že poskytují více služeb najednou a nezřídka ty služby spolu souvisejí. Pracovníci se mohou obrátit na své kolegy, kteří mají v dané problematice větší zkušenosti nebo jim poskytnout jinou službu. Pokud klient přijde do “nesprávné“ organizace a je potřeba ho přeposlat do jiné navazující služby, může to značně urychlit proces objednání. I pracovník bude vědět, že klient skutečně nabídku využil a pracuje se na jeho problému.

„Máte pravdu v tom, že my většinou pracujeme s jednou stranou toho případu. Může to být problematické. My jako organizace máme takové specifikum, že máme více sociálních služeb v jednom centru, když máme pocit, že ten případ nespadá do (název služby), tak máme možnost poradenské služby, které se více zaměřují na rozvodovou problematiku, a nebýváme na to sami.“

Jak už jsem psala výše, interní pravidla většinou vycházejí z dlouholetých zkušeností a praxe pracovníků vybrané organizace. Dále mohou dobře posloužit i novým kolegům, kteří potřebují zaškolení a jsou začátečníci v oboru, nebo jim pomohou zvládat náročné situace a potřeby klientů. Dobrá orientace v problematice je jeden z nejdůležitějších klíčů pro porozumění případu v práci sociálních pracovníků.

„Když o tom tak přemýšlím, tak máme o tom daná nějaká interní pravidla k tomu nechytit se do nějaký pasti. (...) No a v tom, jak to máme nastavený v ty organizaci, tak to riziko se eliminuje. A ty klienti se k nám nedostanou.“

2.2.3. Organizace C

Na všechny sociální pracovníky se vztahuje oznamovací povinnost, která jim ukládá, aby v případě páchaní trestného činu nebo v jeho přípravě oznámili věc na Policii ČR. Sociální pracovníci na základě této povinnosti mohou klientovi pomoci porozumět následkům jeho jednání tak, že ho na ně upozorní a zároveň ho upozorní, že mají tuto oznamovací povinnost.

„Tak na mě se vztahuje oznamovací povinnost, stejně tak jako na všechny ostatní.“

Některé organizace nemají vlastní interní pravidla, která se zaměřují na rodičovský konflikt či na jinou problematiku. Každý pracovník vychází spíše ze svých individuálních zkušeností a znalostí. Tento přístup je další možnou variantou při práci s klientem. Tito pracovníci ale mají stále možnost konfrontovat případ v rámci interní či externí supervize, která by měla fungovat v každé organizaci.

„My takovou metodiku nemáme. Vycházím ze svých kompetencí a zkušeností.“

2.2.4. Organizace D

Neznalost vlastních kompetencí a kompetencí pracovníků, se kterými pracuje, je jedno z mnohých prázdných míst, se kterými lze přijít v rámci sociální práce do styku. Nejčastěji se to může odehrávat také ve veřejné správě. V některých případech může docházet k tomu, že pracovník obdrží od soudního orgánu nařízení, která nemůže splnit, protože se to neguje s jeho kompetencemi nebo s jinými nařízeními, které musí dodržovat.

„No a mně řeknou, obnovte vztah s dítětem. A já se ptám ty soudkyni, a to mám dělat jako co. Já dodržuju zákon o oběti, takže se s tím dítětem nesmí stýkat.“

2.2.5. Organizace E

Tato problematika je velmi komplikovaná a většinou je potřeba spolupráce více organizací a orgánů veřejné správy. Bohužel v České republice může mít tato mezioborová spolupráce značné mezery. Některá zařízení nemají pravomoc řešit a odhalovat jednotlivá udání a musí případ svěřit zkušenějším odborníkům. Na této problematice mohou pracovat i v rámci Cochemského modelu.

„My nemáme kompetenci to nějak rozkrýt, pokud tam není žádná spolupráce s nějakým intervenčním centrem, která by na to poukazovala.“

2.2.6. Organizace F

Hlavní roli většinou u nás v těchto konfliktních rozvodech hraje OSPOD, se kterým by měly organizace spolupracovat. Na jeho podnět soud rozhoduje o dalším postupu a jednání dalších odborníků. Některé organizace však mají zásadu mlčenlivosti a z tohoto důvodu mohou odmítnout spolupráci. Toto pravidlo platí i v případě, pokud se daná organizace dozví, že klient jim neříkal pravdu. Většinou se po tomto zjištění radši samy distancují.

„Máme zásadu, že neposkytujeme žádné zprávy pro potřeby soudu pouze jednomu rodiči, tzv. na zakázku, aniž bychom viděli rodiče oba. Zapojit se musí oba rodiče, musíme je vidět a mluvit s nimi opakovaně. Neděláme diagnostiku, toto cíleně necháváme a doporučujeme na znalecké zkoumání, pokud je potřeba. Jsme v úzkém kontaktu s OSPODem a soudem, takže řadu věcí spolu konzultujeme.“

Všechny výše uvedené organizace nemají metodiku na zjištění křivého obvinění z domácího násilí. Lze se domnívat, že ji nebude mít žádná z organizací v České republice. Většinou se zaměřují spíše na práci s rodičovským konfliktem, manipulujícím rodičem a dítětem v problematickém rozvodu.

„Cíleně na falešný CAN ne.“

2.2.7. Shrnutí

Organizace neměly metodiku či zvláštní postup na zjištění, že klient úmyslně a falešně obviňuje svého partnera z domácího násilí na dítěti. Měly většinou stanovená interní pravidla, která je měla ochraňovat před manipulujícím rodičem.

Některé organizace se shodly, že pokud chce klient nějakou zprávu ve prospěch sebe jako dobře pečujícího rodiče nebo zprávu, která viní druhého rodiče ze zanedbání péče, tak by měly zpozornět a přistupovat k případu obezřetně. Většinou také vycházejí ze svých zkušeností. Další organizace uvedly, že nejsou k tomuto posuzování kompetentní a klienta pošlou na znalecký posudek či na OSPOD.

2.3. Kategorie – Falešné obvinění

2.3.1. Organizace A

Obvinění z domácího násilí, hlavně ze sexuálního zneužívání, je velmi závažné. Organizace to neberou na lehkou váhu a pokud vědí, vzhledem ke svým zkušenostem, že jde o cílenou manipulaci, tak se snaží o důraznou edukaci klienta, aby věděl, jaké to bude mít pro něho a pro druhého rodiče následky. Nejčastěji organizace zdůrazňovaly, že je upozorňují na možné katastrofální následky pro dítě, na které v rámci tohoto konfliktu často úplně zapomínají.

„Já teda bych jí řekla, jestli si uvědomuje, na jakém tenkém ledě je a jaké je to ohrožení, vysoký ohrožení pro dítě, pro partnera, kterého obviňuje i pro ni, protože se dostává stejně tak na hranici zákona jak se to snaží hodit a toho partnera a důrazně, důrazně, kdyby to opravdu vypadalo, že si to fakt vymýšlí a snaží se dostat toho chlapa na ty vyšetření, které ani neví, jak vypadají a že ho chce ponížít na hranici důstojnosti a jde o vazbu, tak

bych jí řekla, že jí nemůžu pomoci a ať se kouká dát do pořádku a ať jde na terapii párovou nebo ona jako matka by si měla uvědomit, že asi nejvíc ubližuje svému dítěti. “

Zmanipulování dítěte může mít dvojí podobu. Buď mu rodič řekne, co má přesně říct a udělat při vyšetření, nebo ho donutí uvěřit jeho vlastní lži. To může mít také pro dítě dvojí následky. Pokud rodič dítě ztotožní s tím, že skutečně došlo ke zneužití, je velmi těžké rozpoznat pravdu. Dítě se začne chovat a reagovat jako skutečná oběť a má to pro něj takové následky, jako by k tomu zneužití skutečně došlo.

„Ono záleží, z čeho ho ta matka obviní, že. Jestli tomu dítěti vymývá mozeček, co mu ten táta doopravdy dělal, nebo jestli ho jenom navede, co má na těch panenkách tomu vyšetřovateli ukázat. To záleží, jakou silou ta matka nátlaku použila. “

Před několika lety bylo uzákoněné křivé obvinění, za které může být odsouzen i rodič, který účelně při opatrovnickém řízení nemluví pravdu a snaží se řízení zmanipulovat pro svůj vlastní zájem. V minulosti bylo pouze pár rodičů odsouzeno za falešné obvinění v rozvodu. Je však otázkou, zda má jít rodič za křivé obvinění do vězení, protože to není v zájmu dítěte. Není v zájmu dítěte, aby bylo od rodiče odděleno. A je také otázkou, jestli tato odsouzení skutečně slouží jako odstrašující prostředek.

„Myslím si, že bychom my, sociální pracovníci, psychologové, právníci, soudci, měli na rodiče apelovat, že si opravdu hrají s ohněm. A jaké to může mít dopady a jestli to opravdu chtějí svému dítěti udělat. Furt bych se to snažila držet na té občansko-právní hranici, než aby se rozjelo trestní stíhání otce. To dítě trpí jako zvíře. Myslím si, že by tam spíše měla být psychoterapie a takové věci. (...) Ne, ne, ne, protože to dítě to odnese. Já jsem viděla několikrát, každý rok vidím děti, jejichž maminka se vrátila z vězení nebo je ve vězení. Opravdu s tím nesouhlasím, viděla jsem malé děti, kterých maminka je ve vězení, tak to dítě je poznamenaný na celý život. Už jenom to, že se o něj pak stará rodina otce, že mu vymyjí hlavičku tak, že byste musela žalovat celý svět. “

2.3.2. Organizace B

Názory jednotlivých subjektů na problematiku odsouzení rodiče za křivé obvinění z domácího násilí se však rozcházejí. Některé se přikláněly k názoru, aby rodič byl odsouzen na nějakou dobu do vězení. Dále tu byl i výše uvedený názor, který zásadně odmítal, aby byl rodič odsouzen a v poslední řadě se objevil níže uvedený názor, který doporučoval pouze podmíněné odsouzení.

„Asi se nabízí všechno. Když to splňuje skutkovou podstatu trestného činu, tak by měl být i odsouzen. Nejsem právník. Když tady máme to opatření, tak proč ho nepoužít. Možná by to taky mohlo eliminovat ten problém, kdyby byli ty lidi opravdu za to stíhaní. Tak že by si to možná každý rozmyslel, jestli to budu používat nebo ne. Já jsem klidně pro, aby ten člověk byl za to stíhaný. Má to i druhou stránku věci a to, že ten člověk utrpí nějakou psychickou újmu a pak se s tím vyrovnat psychologicky. Nebylo by od věci i nějaké psychologické, terapeutické setkávání.“

Situace, kdy je rodina vystavena takové zátěži, je potřeba náležitě ošetřit. A to nejen z důvodu, aby nebylo v budoucnu potřeba čerpat peníze na případnou psychologickou, psychiatrickou či terapeutickou pomoc nebo na nápravné zařízení pro necelostvornou osobnost, ale hlavně z důvodu podpory a rozvoji osobnosti dítěte a jeho rodičů.

„Když je to dítě tahané po všech těch organizacích, OSPODu, aby se získali ty zprávičky na hlavičku, jak tomu říkáme, pak je potřeba zvažovat i nějakou péči o to dítě nebo toho druhého rodiče, který byl křivě obviněný, ale tam si myslím, že by to klidně mohlo být v kompetenci sociálky. Víme, že to bylo pro Vás těžké, můžete se obrátit na psychologa, terapeuta.“

2.3.3. Organizace C

Člověk, který křivě obviní svého partnera z domácího násilí, je pravděpodobně psychicky nemocný a je ohrožením pro naši společnost, protože může napáchat více škody než na tom na dítěti. Dále usuzuji, že takový člověk není kompetentní k tomu, aby mu bylo dítě svěřeno do výhradní péče, dokud se sám nezačne léčit a pracovat na sobě.

„Velký, protože pokud dojde k nějakému zneužití, tak ten systém není v pořádku a pokud dojde k falešnému obvinění, tak ten systém není taky v pořádku. Někaké následky to má.“

Organizace si myslí, že falešné obvinění je častější, než se předpokládá, protože většinou dochází právě k důsledné edukaci u vybraných organizacích a orgánů veřejné správy. Jen málo případů se dostane do soudní síně a ještě méně se my jako čtenáři novin dočteme.

„Ono je to častější než si myslíte. Ono to je v těch rozvodových kauzách častý.“

2.3.4. Organizace D

Manipulující rodič využívá Zákon o obětech trestných činů č. 45/2013 Sb. Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů § 17, kde se píše, že je zabráněno kontaktu oběti s osobou označenou za pachatele. Rodiči je tak zabráněno styku se svým dítětem a druhý partner má dost času na manipulaci dítěte a naplánování strategie.

„Takhle falešné obvinění je manipulace, je to nátlaková akce. Oni využívají zákon o oběti. Když ta žena dá nějaký návrh, tak se ten muž nesmí přiblížit k dítěti. Oni to ty soudci vědí, že si to vymyslela. Já musím dodržovat zákon o oběti, takže se s tím dítětem nesmí stýkat. No a oni řeknou, ale vždyť je to falešný. No jo, ale to musí smáznout ten státní zástupce. Ona to dělat nemůže a já to dělat taky nesmím. No oni to nechají čekat rok, dva, tři. Státní zástupce to po dvou letech smázne ze stolu jako neopodstatněné.“

Častým jevem, který je České republice vytýkán také za hranicemi, je pomalý legislativní systém. V tomto případě však z důvodu zdlouhavého legislativního postupu dochází k narušení vazby rodiče a dítěte, která se velmi špatně narovnává.

„Já jsem dělal v roce 1998 v dětském krizovém centru a tam už se říkalo, jestli je dítě obviněné ze sexuálního, tedy otec obviněný, tak by si do 3 dnů maximálně do týdne měla policie, státní zástupce a advokáti stoupnou před zrcadlem a vyšetřit to dítě ve vyšetřovací místnosti. Je na každém kraji, tak by to mělo normálně fungovat. Vyšetřit to dítě a udělat závěr, jestli bylo nebo nebylo sexuálně zneužíváno. Pokud bylo, tak dál postupovat, a pokud nebylo, tak tu máme falešné obvinění. To všechno se má udělat do 3, 5 dnů. Je to zranění velmi vážné, které zanechává trvalé následky. Tak pokud si dítě uřízne ruku, tak jak dlouho trvá, než ho převezou do nemocnice. To není za půl roku, to je ten den. Ta laxnost těch soudců, státních zástupců, advokátů je taková. To musí být maximálně do 5 pracovních dnů.“

Bohužel jsem nedokázala přesně zjistit, kolik bylo odsouzených za křivé obvinění v opatrovnickém soudu, ale je dost pravděpodobné, že jich nebude mnoho. Tuto informaci mi potvrdily i organizace.

„Kolik žen bylo odsouzeno za falešné obvinění? To můžu spočítat na jedné ruce.“

Není však nutné, aby byl rodič hned odsouzen do vězení. V tomto případě je na místě, aby byla zvažena i možnost podmíněného odsouzení. Rodiče si tak uvědomí, že je nařízení myšleno vážně a je potřeba plnit, jinak mu bude uložen trest odnětí svobody.

„V případě, že se prokáže, že je to falešné obvinění, musí státní zástupce tu ženu obvinít. (...) Dát jí podmínku, a pokud udělá nějakou prasárnu, tak si půjde sednout na čtvrt, půl roku do vězení.“

2.3.5. Organizace E

Domácí násilí je většinou skryté, neveřejné a oddělené. I nejbližší přátelé a rodina si nemusí všimnout, že k němu dochází. Oběť se může také za to stydět a být zcela závislá na agresorovi, charakteristik pro domácí násilí je více. Ani při rozvodu se oběť nemusí přiznat, že k tomu docházelo.

„Skryté domácí násilí poznáte z nějakého chování, s prací s těmi rodiči nebo se Vám to vynořuje z nějakých dalších věcí. Ten jev je už před rozvodem. Pokud to přichází až s tím rozvodem, nebo předkládají různé ty důkazy, které něco tvrdí, tak to vlastně je pouze chování v krizi, které ještě nelze hodnotit jako domácí násilí.“

Náš pomalý legislativní systém jen tomu rodiči, který druhého rodiče obvinil, pomáhá. Je tam spousta kroků, které se musí dělat rychle a obezřetně, aby se pochytily všechny vlivy a následky.

„Když je tam to křivé obvinění, tak tam je potřeba to vyčistit a potom, aby tam nějaký trest byl. Pokud ten soudce vyhodnotí, že je to rodičovské selhání, že opravdu ten rodič poškozujee dítě. To může ten soudce, za tohle to omezit v té péči. Tak vy jste chtěla výhradní péči, ale vzhledem k tomu, že jste udělala tohle, bude střídavá péče. Nevěřím, že jste kompetentní rodič. Ale pokud je tam křivé obvinění, tak potom je to na dlouho. Musí to projít nějakými procesy. Je důležité to preventivní nastavení, že vlastně řeknete: Jestli jste řekla tohle, tak to s Vámi není úplně v pořádku.“

2.3.6. Organizace F

Z let zkušeností s touto problematikou dokáží sociální pracovníci odhadnout, jak se bude situace nejspíš vyvíjet.

„Většinou má jasně daný řetězec příčin a důsledků, tzn. neustále si vymýšlí a předkládají důkazy o tom, jak je druhý rodiče hrozný, špatně se stará, dítě k němu nemá vztah, nechce k němu chodit, bojí se ho a často si i říkáme, už chybí jen obvinění z CAN a často opravdu přichází“

2.3.7. Shrnutí

Organizace se poměrně shodly, že ke křivému obvinění dochází velmi často v rozvodových sporech o dítě. Většinou to má danou určitou strukturu, podle které se můžou pracovníci domnívat, co bude následovat.

Rozpory jsou v názoru na odsouzení za falešné obvinění manipulativního rodiče. Někdo zastává názor, že by v žádném případě neměl být rodič odsouzen vzhledem k dobru a prospěchu dítěte. Jiní zastávají názor, že když už tady máme možnost odsoudit člověka za křivé obvinění, tak proč toho člověka za to neodsoudit, že to možná bude pro ostatní výstražné.

Diskuze

Alena Vodáková ze sociologického ústavu AV ČR podává velmi rozsáhlou definici o tom, co je rozvod a jaké byly jeho historické kontexty, jak se měnil přístup k rozvodu v průběhu století a jak ho vnímáme v současné době. Je však důležité doplnit i další charakteristiky, abychom ho mohli vnímat v celém rozsahu. Matoušek se spíše zaměřuje na rozvod z pohledu dětí. Jak vypadá opatrovnické řízení, čím si děti musejí projít nebo jaké to má pro ně následky. Matějček definuje rozvod jako jev sociální patologie, který může otevírat cestu novému životu. Musíme brát v úvahu, že pan profesor se narodil ve 30. letech minulého století a možná by dnes rozvod charakterizoval jinak. Ševčík přistupuje k rozvodu z pohledu občanského zákoníku a doplňuje jeho nejzákladnější rozdělení tedy na sporný a nesporný.

V rámci výzkumu jsem verifikovala tvrzení od výše uvedených odborníků a to, že rozvod je velmi náročná životní situace, která má značné a špatně napravitelné následky. Rozvod je v rámci dnešní doby vnímán neutrálně a většina lidí ho už chápe jako součást života. I když je rozchod partnerů skoro bezkonfliktní, má na dítě negativní následky.

Ahrons charakterizuje rodičovský konflikt z pohledu dětí. Dítě je nuceno si vybrat mezi rodiči a to vede ke způsobení úzkosti a může být mírnějšího i radikálnějšího charakteru. Rogalewiczová definuje konflikt z pohledu rodičů jako vygradování nefunkčního vztahu, kde jeden nebo oba partneři se snaží „zvítězit“. Baker nám ukazuje na příkladech, že konfliktní spor má určité podobné charakteristiky, které se týkají vztahu rodiče s dítětem.

Na základě výzkumu bylo výše uvedené potvrzeno. Osobně jsem dále došla k tomu, že rodiče mohou takto reagovat na základě tlaku a frustrace. Nevědí, jak se druhý rodič zachová, zda bude všechno probíhat bezproblémově, nebo druhý rodič vytvoří konflikt. Tyto nejasnosti může pomoci vyřešit mediace.

Bylo zajímavé porovnání domnělých příčin rozvodu. Zatímco česká odborná literatura se zaměřovala na motiv rodiče, zahraniční konkrétně americká literatura se zaměřila spíše na definování osobnosti v konfliktním rozvodu. Rogalewiczová uvedla různé motivy rodičů, typickým příkladem je „*Dítě patří jenom mně*“. Eddy charakterizoval 5 typů vysoko konfliktních osobností (narcistickou, hraniční, antisociální, paranoidní a histrionskou).

Výše uvedené nemohu stoprocentně potvrdit ani vyvrátit, protože to nebylo cílem mé práce a ani se žádná z organizací nezmínila o domnělých příčinách konfliktních rozvodů. Domnívám se však, že obě charakteristiky se doplňují. Jedna odbornice se zmínila, že člověk, který křivě obviní partnera, má nejspíše psychickou poruchu. Myslím si, že pokud

má tedy člověk psychickou poruchu, pak můžeme z jeho úst slyšet motivy, které uváděla Rogaleviczová. Tuhle problematiku by bylo zajímavé prozkoumat více v dalších odborných výzkumech.

Odborníkem na problematiku manipulace v rozvodovém konfliktu, dle mého názoru, je Warshak a popisuje to velmi podrobně v knize, která je nazvaná, stejně jako on nazývá tuto manipulaci, *Rozvodové jedy*. Dále tuto problematiku manipulace s dítětem v rozvodu nazývá *Brainwashing*. Narazila jsem také na velmi zajímavou publikaci Ph.D. Turkat, kde podrobně popsal *Malicious Mother Syndrome*, který charakterizuje čtyřstupňový systém manipulace dítěte proti rodiči.

Dle výpovědí organizací je manipulace s dítětem ve velmi konfliktním rozvodu obvyklá, protože je dítě používáno jako nástroj k pomstě. Organizace dokáží manipulativního rodiče odhalit, ale nejsou vždycky schopny s ním pracovat, protože on spolupráci odmítá.

Holmes a Rahe stresová škála umísťuje rozvod na druhé místo jako jednu z nejtěžších životních situací. Matoušek vysvětluje, že dítě ovlivňuje každý konflikt rodičů a v rozvodu dochází ke vnitřní konfrontaci. Dítě má zapřít jednu polovinu sebe. Berger a Gravillon vyjmenovává celou škálu následků, které může dítě prožívat.

Výsledky výzkumu potvrdily výše uvedené charakteristiky odborníků. Rozvod může mít na dítěti různé následky od bolení břicha až po sebevraždu. Došla jsem k závěru, že může být rozdíl v následcích dle toho, jestli jde o bezproblémový, nebo konfliktní rozvod, a podle toho, jaké je dítě. Toto bych ráda demonstrovala na příkladu. Jeden nejmenovaný odborník na konferenci uvedl příklad dvojčat, které neznámý muž sexuálně obtěžoval ve výtahu. Jedno z dvojčat se po tomto činu muselo několik let psychicky léčit a druhé z incidentu mělo zábavu a nemělo žádné následky.

Podle Rogalewiczové mají největší roli v rozvodu rodiče, kteří ho iniciovali, a dále pak OSPOD, soud, advokáti, pomáhající profese, soudní znalci a další. Matoušek potvrzuje nezastupitelnou roli OSPODu v opatrovnickém soudu. Bělohlávek dodává, že velká role u rozvodů v České republice je přisuzována znalcům.

Organizace potvrdily, že OSPOD má v roli rozvodů velké pravomoci a jsou to oni, kdo mohou podněcovat soud, policii, znalce a další. Pár organizací dalo důraz i na soudní znalecké posudky, které jsou důležité. Odsoudily znalecké posudky, které si vyžádají sami rodiče. Svou roli jako pomáhající profesi považují za důležitou v rámci rozvodu, protože dokáží pracovat s rodiči úplně jiným způsobem a mají na ně více času. Já osobně příkládám pomáhajícím organizacím také důležitost, protože OSPOD je mnohdy zahlcen případy

a často nedokáže daným případům věnovat pozornost, kterou si zaslouží. I je postihuje syndrom vyhoření, který má pak devastující následky na celém rodinném systému. Na základě výzkumu jsem také zjistila, že některé státní orgány mohou mít problém s definováním svých kompetencí.

Stahl v rámci rozvodového konfliktu doporučuje využití terapeutů a potřebu ošetřit jednotlivce v konfliktu pomocí psychologického přístupu. K tomuto názoru se přiklání i čeští odborníci Gjuríčová a Kubička. Matoušek zdůrazňuje pomoc i ze strany rodinného a manželského poradce, protože je nutné se vyrovnat s rozchodem partnerů a může to fungovat jako včasná prevence proti problematickým rozvodům. Tuto pomoc rodičům doporučuje i Novák a Šmolka. Ve Spojených státech amerických můžeme narazit na rodinného koordinátora, o kterém se zmiňuje Boyan a Termini. Dále pak existují různé metody. V oblasti práva se k nám dostala metoda *Collaborative law*, kterou charakterizuje Gutterman a u nás ji například propaguje Turoňová. V oblasti sociální práce se můžeme setkat s metodou rodinná konference dle zahraniční odbornice Ashley a u nás se jí věnují i Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Poté je známou metodou případová konference, o ní podrobněji píše u nás Matoušek či Pazlarová a v zahraničí Wilson a L. James. V současné době je u nás také často využívaná rodinná mediace. Holá ji vymezuje jako formu řešení konfliktu, která pomáhá stranám dojít k vzájemnému porozumění. Spencer a Brogan ji vymezují také jako formu řešení konfliktu, ale dále pokračují, že je to mimosoudní cesta řešení sporu za pomoci třetí strany. Další zahraniční odbornice Alexander ji pojmenovává jako proces, kde třetí nezaujatá strana provádí facilitaci mezi konfliktními stranami v jejich prospěch a zájem. Na posledním místě zmiňuji metodu, kterou si oblíbilo mnoho našich odborníků a je uplatňována na 1/3 okresů v České republice, Cochemská praxe. Rogalewiczová, Cirbusová, Weinhem a Kilarová se shodují na tom, že se jedná o rychlejší přístup interdisciplinární spolupráce v rámci rozvodového řízení.

V rámci svého výzkumu jsem zjistila, že organizace využívají také vlastní programy, které se zabývají prací s rodiči a jsou hlavně zaměřeny na vyrovnání se s rozchodem, nejlepší zájem dítěte či na komunikaci mezi partnery. A bylo mi potvrzeno, že Cochemská praxe je jedna z nejlepších metod využívaná u nás.

Weiss, Novák, Průchová, Bakalář a Rogalewiczová mají shodný názor v tom, že falešné obvinění je forma manipulace a účelného očernění druhého rodiče za účelem poškození či získání dítěte do své péče. Weiss zdůrazňuje, že v rámci udání z pohlavního zneužití tvoří jen pár procent. Bakalář však upozorňuje, že v rámci rozvodového řízení se jedná o poměrně často vyskytovaný jev. Dále Rogalewiczová dodává, že většinou nedochází

k postihu rodiče za křivé obvinění. Novák zastává názor, že by mělo být proti rodiči zahájeno trestní řízení, pokud se prokáže, že jeho obvinění jsou falešná.

Většina organizací potvrdila, že se jedná o jev, se kterým docela často přicházejí do styku. Dále bych doplnila, že hodně případů organizace pochyty už ve svých kancelářích, kde důsledně klienty poučují o možných devastujících následcích pro dítě. Některé jim nabídnou i možnou psychologickou, terapeutickou či poradenskou pomoc při vyrovnání se s rozchodem a přípravu na opatrovnické řízení. Jedna organizace potvrdila, že odsouzených za falešné obvinění je velmi málo. V názoru, zda má být proti rodiči zahájeno trestní řízení ve věci křivého obvinění § 345 Trestního zákoníku, se odborníci z organizací neshodli. Některé organizace s odborníkem Novákem souhlasily, jiná dodala, že by mělo být odsouzení pouze podmíněné. Další důrazně poukazyvaly na možné následky pro dítě, pokud rodič bude ve vězení.

Výsledky výzkumu z Velké Británie od Lowestein jsou celkem rozsáhlé. Shrnuje zde různé informace o křivém obvinění, a jak ho lze identifikovat. Ve své práci zahrnul různé odborné materiály a dokázal vytvořit víceúčelovou metodiku, kterou publikoval v roce 2012. O'Donohue ve výzkumu Spojených států amerických se zaměřil spíše na frekvenci křivého obvinění a popisuje statistiku ze vzorku 9000 rodin, které byly ve sporu o péči o dítě. Byl publikován v roce 2018.

Organizace potvrdily, že některé charakteristiky od Lowestein se obecně vyskytují v konfliktních rozvodech jako například zkreslování nevinných situací rezidentním či nerezidentním rodičem, účelové programování dítěte nebo snaha o separaci dítěte od druhého rodiče. V rámci falešného obvinění potvrdili také určité charakteristiky zahraniční odborníci, například rodič přesvědčí dítě, že došlo ke zneužití, ačkoliv se to nestalo, dítě nepoužívá „dětský jazyk“ při popisu zneužívání, dále dítě používá vypůjčené scénáře, fráze či používání dítěte ke tvorbě nepravděpodobných, dramatických tvrzení o sexuálním zneužití. Jaká je frekvence využívání křivého obvinění z domácího násilí v rámci sporu o dítě, jsem nedokázala přesně určit. Organizace to však označily jako „často“.

Při psaní teoretické a praktické části diplomové práce jsem zjistila pár zajímavých informací. Organizace mají vlastní interní pravidla, která ošetřují práci s problematickými případy. Již v minulosti jsem poznala, že skoro každá organizace si vede pro své zaměstnance soubor zkušeností, doporučení apod., ale nepropojila jsem si to s prací s konfliktními rozvody. Dále mě obohatila informace o zákoně o obětech trestních činů, na základě kterého je odepřen přístup obviněného k dítěti. Tento zákon údajně nezná ani mnoho odborníků v opatrovnickém řízení. V neposlední řadě bylo zajímavé zjistit, že v zahraničí,

konkrétně v USA, bylo vyšetřování zneužitého dítěte za pomoci panenek zdiskreditováno, ale u nás se tato metoda stále pořád používá. Myslím si, že by bylo velmi zajímavé zjistit, jakou metodu místo této používají a proč, případně jestli bychom ji měli také používat.

Limity své diplomové práce spatřuji v nedostatku odborných informací k problematice falešného obvinění v opatrovnickém řízení. Z tohoto důvodu jsem neměla dostatek podkladů, o které bych se mohla opírat a případně doplňovat informace. Dále jsem neměla dostatek dat k úplnému splnění mé základní výzkumné otázky. Bylo by potřeba se spojit s více organizacemi a zjistit jejich stanoviska, aby byla moje práce podložena více argumenty a daty.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnovala problematice krivého obvinění z domácího násilí v kontextu rozvodového řízení z pohledu organizací. Mým hlavním cílem bylo zjistit, jak organizace přistupují k těmto případům, případně zda mají ucelenou metodiku, a celkově zmapovat, jak se tomuto tématu věnují.

Na základě výzkumu jsem zjistila, že organizace nemají žádný standardizovaný postup, jak postupovat v případě vlastního odhalení falešného obvinění z domácího násilí, ale mají svá interní pravidla, která je chrání před případnou manipulací ze strany klienta nebo v případě obzvláště závažných případů. Interní pravidla byla stanovena na základě zkušeností daných pracovníků z organizace, a proto se lišila. Na další oblast zájmu, jestli se dá stanovit míra úspěšnosti jejich postupů, jsem nemohla přesně odpovědět, protože to organizace udávají také na základě svých zkušeností a nevedou si žádnou podrobnou statistiku. Jejich odpověď byla obecná a to „často to tak bývá“. Této problematice přikládají velkou závažnost, protože mívá fatální následky pro děti a celý rodinný systém. Téma následků velmi konfliktních rozvodů figurovalo v rozvodu po celou dobu. Dále otázka skutečného domácího násilí a fiktivního domácího násilí se propojovala, protože většinou se organizace snažily nad těmito otázkami polemizovat, jak se vlastně domácí násilí obecně pozná. Problematika odsouzení za falešné obvinění z domácího násilí v kontextu rozvodu byla sporná. Některé organizace kladly důraz na trest, protože se ten rodič dopustil trestného činu dle zákoníku. Jiné upozorňovaly na následky pro dítě, pokud rodič bude odsouzen do vězení. A poté je tu i otázka pouze podmíněného odsouzení jako výchovného trestu a podkladu pro případná další provinění v opatrovnickém řízení.

Myslím si, že tomuto tématu není přikládána důležitost, kterou si zaslouží. Většina případů je předkládána veřejnosti pouze pomocí bulvárních časopisů a ne odborných zdrojů, které informace zkreslují a zamlžují. Při těchto opatrovnických řízeních je zdeformován psychický stav dítěte, který může mít za následky to, že dané dítě bude v budoucnu zatěžovat společnost a státní pokladnu. Takové dítě může v dospělosti konat trestnou činnost (např. „Černý jezdec“) či skončit v rukou psychologů, odborníků. Pokud se budeme celkově věnovat více otázce konfliktních rozvodů a vydáme na to i finanční prostředky, můžeme zabránit případným mnohonásobným ztrátám a následkům.

Tento výzkum označuji za přínosný, jelikož odborníci mohou získat více informací o této problematice, která je v České republice málo probádána a získat určitý nadhled v otázce odsouzení za krivé obvinění. Určitě bych je odkázala ještě na výše zmíněné výzkumy z Velké Británie a Spojených států amerických, protože obsahují velmi zajímavé

informace. Přínosem mohou být i pro rodiče, kteří se nacházejí v područí manipulativního rodiče, který chce různými praktikami získat dítě, či se pomstít za opuštění. Dále bych ještě vyzdvihla, že tato práce upozorňuje na možná úskalí v otázce konfliktních rozvodů a práci s rodiči ve sporu o dítě.

V úplném závěru bych chtěla apelovat na organizace, které pracují s klienty v rozvodovém řízení, aby nadále důrazně upozorňovaly rodiče, že největší následky způsobí svým dětem na základě svých bezohledných jednání.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- 1) VODÁKOVÁ, Alena, ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2020-07-09]. ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rozvod>
- 2) MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.
- 3) MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.
- 4) ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1.
- 5) L. MUNSINGER JD PH.D., Harry. *The History of Marriage and Divorce: Everything You Need to Know*. Archway Publishing, 2019. ISBN 978-1-4808-8212-6.
- 6) BRAITHWAITE KITCHIN, Shepherd. *A History of Divorce*. London: The Lawbook Exchange, 2002. ISBN 1-58477-190-9.
- 7) FUČÍK, Petr. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6093-7.
- 8) BOLOGNE, Jean Claude. *Svatby: dějiny svatebních obřadů na Západě*. Praha, 1997. ISBN 80-7207-054-1.
- 9) WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. Rádcí pro život (Portál). ISBN 80-7178-089-8.
- 10) TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-163-7.
- 11) *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Vyd. 2., dopl. Praha: Mladá fronta, 1998. Patriae. ISBN 80-204-0720-0.
- 12) LIŠKOVÁ, Kateřina. *Sexual liberation, socialist style: communist Czechoslovakia and the science of desire, 1945-1989*. New York, NY: Cambridge University Press, 2018. ISBN 9781108424691.
- 13) *Strídavá péče novým standardem v péči o nezletilé?* [online]. Právní prostor, 2014 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/stridava-pece-novym-standardem-v-peci-o-nezletile>
- 14) *Zpráva o rodině 2020* [online]. Praha: VÚPSV, 2020 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: : <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>
- 15) STALFORD, Helen. *Children and the European Union: Rights, Welfare and Accountability*. Bloomsbury Publishing, 2012. ISBN 978-1-84113-765-0.
- 16) HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-015-4.
- 17) *České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva* [online]. Ministerstvo spravedlnosti JUSTICE.CZ, 2019 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2019_vyrocní_stat_zprava.pdf/28174b8b-c421-440b-9a17-1f48cfc50efc

- 18) NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.
- 19) ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.
- 20) BARTÍK, Václav a Eva JANEČKOVÁ. *Ochrana osobních údajů v životě podnikatele: 103 řešení modelových situací*. Olomouc: ANAG, c2013. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-811-6.
- 21) Usnesení č. 2/1993 Sb.: *Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky*. Zákony pro lidi [online]. [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- 22) BAKALÁŘ, Eduard, Daniel NOVÁK a Richard Ades WARSHAK. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem: (tři studie problému)*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-119-2.
- 23) BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud dítěte, jehož rodiče procházejí nebo již prošli rozvodem)*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1089-2.
- 24) AHRONS PH.D., Constance. *We're still Family: What Grown Children Have to Say About Their Parents' Divorce*. New York: HarperCollins Publisher, 2004. ISBN 0-06-093120-5.
- 25) J. L. BAKER PH.D., Amy, J. Michael BONE PH.D. a Brian LUDMER. *The High-Conflict Custody Battle: Protect Yourself and Your Kids from a Toxic Divorce, False Accusations, and Parental Alienation*. Oakland: New Harbinger Publications, 2014. ISBN 978-1-62625-073-4.
- 26) BOYAN LMFT, Susan M. a Ann Marie TERMINI LPC. *The Psychotherapist As Parent Coordinator in High-Conflict Divorce: Strategies and Techniques*. New York: Routledge Taylor and Francis Group, 2013. ISBN 0-789-2214-1.
- 27) EDDY, Bill CSW Esq. *5 Types of People Who Can Ruin Your Life: Identifying and Dealing with Narcissists, Sociopaths, and Other High-Conflict Personalities*. New York: An imprint of Penguin Random House L.L.C., 2018. ISBN 2017044386.
- 28) WARSHAK, Richard Ades. *Rozvodové jedy*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-439-X.
- 29) TURKAT, Ira Daniel, Ph.D., *Journal of Family Violence*. 10. September 1995, Pages 253-264. ISSN 0885-7482.
- 30) Peter A Noone, The Holmes–Rahe Stress Inventory, *Occupational Medicine*, Volume 67, Issue 7, October 2017, Pages 581–582, <https://doi.org/10.1093/occmed/kqx099>
- 31) MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.
- 32) BERGER, Maurice a Isabelle GRAVILLON. *Když se rodiče rozvádějí: jak pochopit cítění dítěte a jak mu pomoci*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-843-2.
- 33) BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a Renáta HÓTOVÁ. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-395-0.

- 34) STAHL, Philip Michael. *Conducting child custody evaluations: from basic to complex issues*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2011. ISBN 1412974348.
- 35) GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy. 2., dopl. a přeprac. vyd.* Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2390-7.
- 36) NOVÁK, Tomáš a Petr ŠMOLKA. *Manželské a rodinné poradenství. 2., aktualizované vydání.* Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5873-2.
- 37) BOYAN LMFT, Susan M. a Ann Marie TERMINI LPC. *The Psychotherapist As Parent Coordinator in High-Conflict Divorce: Strategies and Techniques*. New York: Routledge Taylor and Francis Group, 2013. ISBN 0-789-2214-1.
- 38) GUTTERMAN, Sheila M. *Collaborative Law: A New Model for Dispute Resolution*. Denver, Colorado: Bradford publishing company, 2004. ISBN 1-883726-95-6.
- 39) TUROŇOVÁ, Jana. *Dny práva - :Days of Law* - Brno: Masarykova univerzita, [2009]-. ISBN 978-80-210-4990-1
- 40) ASHLEY, Cathy. *The Family Group Conference Toolkit: A Practical Guide for Setting Up and Running an FGC Service*. London: Family Rights Group, 2006. ISBN 1871515475.
- 41) *Deinstitucionalizace sociálních služeb*. 2013. Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2013 [cit. 2020-08-03]. ISSN 1213-6204.
- 42) WILSON, Kate. *The Child Protection Handbook*. Oxford: E.H.S., 2007. ISBN 0702028290.
- 43) MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: UK, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.
- 44) HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6.
- 45) SPENCER, David a Michael C. BROGAN. *Mediation law and practice*. New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0521676940
- 46) ALEXANDER, Marie Nadja, *Global Trends in Mediation*. The Netherland: Kluwer Law International, 2006. ISBN 904112571X.
- 47) ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Průvodce rodinnou mediací*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1157-0.
- 48) CARNEGIE, Dale *Jak rozvíjet vztahy s lidmi, působit na ně a získat jejich důvěru*. Praha: Práh, 2010. ISBN 978-80-7252-280-4.
- 49) CIRBUSOVÁ, Mgr. Ing. Martina a JUDr. Ing. Romana ROGALWICZOVÁ. *Cochemská praxe – vznik a vývoj* [online]. [cit. 2020-08-04]. Dostupné z:
https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Cirbusova_Rogalewiczova_Cochemska_praxe_-_vznik_a_vyvoj.pdf
- 50) BORN-BERG, Sigrid, WÜRTH, Nicole *Scheidung für Dummies*. Weinheim: WILEY-WCH verlag GmbH & Co., 2010. ISBN 978-3-527-70517-7.

- 51) KILAROVÁ, Mgr. Tereza a JUDr. Ing. Romana ROGALEWICZOVÁ. *Realizace Cochemské praxe v České republice 2.* [online]. [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Killarova_Rogalewiczova-Realizace_Cochemske_praxe_v_Ceske_republice-2.cast.pdf
- 52) KUCHAROVÁ, Věra a kol. *Zpráva o rodině* [online]. Praha: VÚPSV, 2017 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/578124/Zprava_o_rodine.pdf/7e790f82-3a57-f621-09b5-80e52aa59c31
- 53) *Aktualizovaná Koncepce rodinné politiky* [online]. 20. května 2019 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/wp-content/uploads/2019/09/Aktualizovana%CC%81-Koncepce-rodinne%CC%81-politiky-2019.pdf>
- 54) RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind: Die "Cochemer Praxis" - Wege zu einem menschlicheren Familienrecht.* Schwarzkopf & Schwarzkopf, 2007. ISBN 3896027840.
- 55) WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-419-9.
- 56) TONG, Dean. *Elusive Innocence: Survival Guide for the Falsely Accused.* Lafayette, Louisiana: Huntington House Publishers, 2002. ISBN 1563841908.
- 57) Blush, Gordon J., and Karol L. Ross. "Sexual Allegations in Divorce: The Said Syndrome." *Conciliation Courts Review*, vol. 25, no. 1, June 1987, p. 1-12. *HeinOnline*, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr25&i=3>
- 58) GARDNER, Richard A., S. Richard SAUBER a Demosthenes LORANDOS. *The international handbook of parental alienation syndrome: conceptual, clinical and legal considerations.* Springfield, Ill.: Charles C. Thomas, c2006. ISBN 0398076472.
- 59) GARDNER, Richard A. *The parental alienation syndrome: a guide for mental health and legal professionals.* Cresskill, N.J.: Creative Therapeutics, c1992. ISBN 0933812248.
- 60) BAKALÁŘ, Eduard. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít.* Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.
- 61) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí].* Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
- 62) LOWENSTEIN, Ludwig F. *Child Contact Disputes Between Parents and Allegations of Sex Abuse: What Does the Research Say? Journal of Divorce and Remarriage* [online]. 2012(53:3), 194-203 [cit. 2020-10-19]. ISSN 10502556. Dostupné z: doi:10.1080/10502556.2012.663267
- 63) O'DONOHUE, William, Caroline CUMMINGS a Brendan WILLIS. *The Frequency of False Allegations of Child Sexual Abuse: A Critical Review.* *Journal of Child Sexual Abuse* [online]. 2018(27:5), 459-475 [cit. 2020-10-19]. ISSN 547-0679. Dostupné z: doi:10.1080/10538712.2018.1477224Začátek formuláře
- 64) WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí.* Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5.
- 65) MALÁ, Eva, Zdeněk SOVÁK a Jiří RABOCH. *Sexuálně zneužívané děti.* Praha: Psychiatrické centrum, 1995. Zprávy (Psychiatrické centrum). ISBN 80-85121-99-9.

- 66) REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
- 67) ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.
- 68) SMITH, Jonathan A. *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. SAGE publication, 2009. ISBN 1446243257.
- 69) JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0586-1.
- 70) GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.
- 71) BRAUN, Virginia a Victoria CLARKE. *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Los Angeles: SAGE, 2013. ISBN 1847875815.

Abstrakt

Název práce: Přístupy vybraných organizací k případům falešného obvinění z domácího násilí v kontextu rozvodového řízení

Autor práce: Bc. Petra Vašinová

Vedoucí práce: PhDr. Miloslav Čedík

Počet stran a znaků: 79, 145 176

Počet příloh: 2

Počet titulů použité literatury: 71

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá problematikou křivého obvinění z domácího násilí v procesu opatrovnického řízení před rozvodem z pohledu organizací. Základní výzkumná otázka se zaměřovala na to, jak vybraní pracovníci postupují v případě odhalení falešného obvinění. Na základě prvního rozhovoru byla stanovena také otázka, zda mají v organizaci interní pravidla, která se věnují problematice klientské manipulace s pracovníkem. Dále jaký názor mají pracovníci na danou problematiku nebo co si myslí o odsouzení za křivé obvinění.

Teoretický rámec práce obsahuje podstatné informace o rozvodu, rodičovském konfliktu, manipulaci, metodách řešení, následcích, syndromu zavrženého rodiče a informace o falešném obvinění z českého prostředí a ze zahraničních výzkumů. Výzkumnou metodou byla zvolena Interpretativní fenomenologická analýza a metoda sběru dat polostrukturovaný rozhovor. Metodou vyhodnocení dat bylo Otevřené a Selektivní kódování.

Na základě výše uvedené metody bylo zjištěno, že pracovníci většinou postupují podle svých zkušeností, praxe a interních pravidel organizace, které jim pomáhají při složitých případech. Pracovníci vnímají tuto problematiku za velmi komplikovanou a zatěžující pro celý rodinný systém. V případě názoru na odsouzení se jejich názory rozcházel. Někteří se přikláněli k důslednému odsouzení jako odstrašující příklad, jiní zdůrazňovali následky pro dítě v případě odsouzeného a chybějícího rodiče. Výzkum celkově vnímám jako přínosný z hlediska nedostatku informací o této problematice a důležitosti věnovat se rodičovskému konfliktu a následkům na dětech.

Abstract

The name of the thesis: Approaches of Selected Institutions to Domestic Violence

Allegations during the Divorce Proceedings

The author: Bc. Petra Vašínová

The tutor: PhDr. Miloslav Čedík

Pages, marks: 64, 145 176

Separate attachments: 2

Bibliography includes 71 items

Abstract:

The diploma thesis deals with issues of allegations of domestic violence in the process of *custody proceeding* before the divorce as viewed by related institutions. The key research subject covers different procedures of selected workers in a case of an allegation. Based on the initial interviews a question came up if the institutions use inner guidelines to deal with possible situations of clients manipulating workers. The next subject were the workers' opinions of the issues and of the allegation charges and sentences.

The theoretical scope of the thesis contains relevant information about divorce, parental conflict, manipulation, ways of solving such problems, consequences, parental alienation syndrome and information about allegation in both Czech and foreign researching. The research method that I used was the *Interpretative phenomenological analysis* and the data was collected using semi-structured interviews. *Open and Selective coding* were used to evaluate the data.

Based on the above mentioned method it has been found out that the workers find the issues very complicated and interfering in the family life. In the case of charges and sentences the opinions differ significantly. Some of the workers preferred strict sentences that might have a deterrent effect. Other workers highlighted the impact on children if they miss the one of the parents who was sentenced to prison. The research is considered beneficial due to a lack of existing data on the subject and the importance that should be attributed to the parental conflict and its impact on children.

Přílohy

1. Příloha – Otázky pro pracovníky

1. Setkal/a jste se někdy v organizaci s tématem falešného obvinění v rozvodu? Kdy?
Za jakých okolností případně jak jste postupoval/a?
2. Jak si myslíte, že se dá poznat falešné obvinění?
3. Jaký máte názor na odsouzení za křivé obvinění?
4. Upozornil/a byste tu ženu/muže, že jejich obvinění může mít následky? Případně co byste té osobě doporučil/a?
5. Jaké následky může mít falešné obvinění (na dítě, rodiče, ostatní zúčastněné) dle Vašeho názoru?
6. Máte v organizaci nějaká interní pravidla, která upozorňují pracovníka, že je případ pochybný, nedůvěryhodný či zneklidňující?

2. Příloha – ukázka analýzy dat

1. ukázka otevřeného kódování prvního rozhovoru, první části (line-by-line)

<p>1. „Máte pravdu v tom, že my většinou pracujeme s jednou stranou, toho případu.</p> <p>2. Může to být problematické.</p> <p>3. My jako organizace máme takové specifikum, že máme více sociálních služeb v jednom centru, když máme pocit, že ten případ nespadá do intervenčního centra, tak máme možnost poradenské služby, které se více zaměřují na rozvodovou problematiku, a nebýváme na to sami.</p> <p>4. A nemáme tu ambice odhalovat, jestli opravdu ano nebo a vycházíme z více mapovacích konzultací.</p> <p>5. Díky našim zkušenostem se ten případ může posouvat.</p> <p>6. Když ten člověk využívá a používá tu problematiku účelově, tak ta naše doporučení nefungují.</p> <p>7. Když vydám třeba nějaký zabezpečující plán, tak ten člověk se vymlouvá a nechce dělat.</p> <p>8. Postupně začínají zapadat jiné souvislosti.</p> <p>9. Je to taky na základě našich zkušeností.“</p>	<p>1. postup práce</p> <p>- Pracovnice uznává, že když pracují pouze s jednou stranou rodičovského konfliktu, tedy s jedním rodičem, může to být problematické (zkreslené).</p> <p>2. subjektivní pohled na postup práce</p> <p>3. popis služby a její výhody</p> <p>- Pracovnice zmiňuje možné výhody, když má organizace více pracovišť, a tak se mohou radit se zkušenějšími či jinak zaměřenými pracovníky.</p> <p>4. mapování</p> <p>- V rámci mapování mohou narazit na falešné obvinění, ale nemají ambice ke skutečnému odhalování.</p> <p>5. zkušenosti</p> <p>6. účelové jednání klienta</p> <p>- Pokud klient přijde do organizace pouze za účelem získat informace k další manipulaci apod., tak jejich doporučení nefungují (Nejspíš proto, že je klient úplně nevyužije.).</p> <p>7. příklad účelového jednání klienta</p> <p>8. kontext případu</p> <p>- Na základě práce s klientem pracovník zjistí, proč přišel.</p> <p>9. zkušenosti</p>
--	---

2. ukázka selektivního kódování prvního rozhovoru, první části a rozdělení do kategorií

<p>1. kategorie – Rodičovský konflikt</p> <p>- účelové jednání klienta (6. kód)</p> <p>- příklad účelového jednání klienta (7. kód)</p> <p>- kontext případu (8. kód)</p>
--

- zkušenosti (9. kód)

2. kategorie – Přístupy organizací

- postup práce (1. kód)

- subjektivní pohled na postup práce (2. kód)

- popis služby a její výhody (3. kód)

- zkušenosti (5. kód)

3. kategorie – Falešné obvinění

- odhalování obvinění (změna kódu z mapování, 4. kód)